

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

"ХТО СМЯЕЦЦА..." — ПЕРШЫ, А ЯШЧЭ — "УРАДЖАЙ"

Сёння ў Брэсце
стартуе
**XVIII Міжнародны
тэатральны
фестываль
"Белая вежа".**

Сёлета на ім пакажуць
24 пастаноўкі. Прычым
сярод іх — квінтэт
спектакляў беларускіх
тэатраў: "Хто смяецца
апошнім?" Тэатра-студыі
кінаакцёра, які распачне
форум, "Пікавая дама"
гродзенскіх лялечнікаў,
"Аднакласнікі"
Магілёўскага абласнога
драмтэатра, "Трапічная
лялька Рэгедзі Эн"
сталічнага ТЮГа.
Гаспадары форуму
прадставяць "Ураджай"
Паўла Пражко.

С. 3

Сцэны са спектакляў "Хто смяецца апошнім?" і "Ураджай". Фота Вольгі КЛІМУК і аргкамітэта фестывалю.

Нацыянальнае
кіно...
**Ізноў "не
заўважлі"**

С. 8

Рэакцыя
на рэдакцыю:
**што цікавіць
чытачоў
у Сеціве?**

С. 4—5

**Шэрая
мышка —
стэрэатып?**

С. 5

**Монтэ-Крыста
з Ашмян**

С. 15

УВАГА!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА
НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

Шоу-бізнес:

ад зэдліка да фестывалю

С. 4—7

Маштабны міжнародны конкурс
"The Global Battle of the Bands"
("Вялікая бітва каманд") часта па-
раўноўваюць з "Еўрабачаннем" у
галіне рок-музыкі. Сёлета сярод яго
краін-удзельніц ізноў фігуруе і на-
ша: Беларусь вяртаецца пасля пя-
цігадовага перапынку. Генеральны
прадзюсар айчыннага этапа GBOB
Аляксандр Мышалаў перакананы:
дзякуючы дэмакратычным прынцы-
пам і прафесійнаму адбору спабор-
ніцтва здатнае істотна змяніць атмас-
феру ў айчыннай рок-музыцы. Яго
першыя туры яшчэ і засведчылі, што
наяўныя праблемы носяць не толькі
аб'ектыўны характар.

"Стоп у развіцці"

Ці не кожны дзень хтосьці з юных суайчын-
нікаў прачынаецца Мікам Джагерам або По-
лам Макартні. І ўжо праз тыдзень-другі яго
нага няўпэўнена торкае "бэушную" педаль
"дысторшна", пакуль ягоны аднакурснік Ко-
ля, які не так даўно прачнуўся Джонам Бонэ-
мам, вучыцца адбіваць просты рытм.

Кожны кандыдат на ўдзел у GBOB у "візі-
тоўцы" павінен быў падзяліцца марай. Яны
ледзь не ва ўсіх былі прыземленымі, але за-
тое шчырымі: раскруціцца, зарабляць улас-
най музыкай грошы...

Пачатак кар'еры, як правіла, адбываецца
дзе-небудзь у падвале або гаражы. Ды звы-
чайна там і заканчваецца. Няздзейснены
Бонэм ідзе працаваць у сетку фастфуда, а
нерэалізаваны Джагер састрыгае патлы і за-
вязвае гальштук, бо гэтага патрабуе дрэс-код
яго фірмы па продажы ўгнаенняў ці аргтэх-
нікі. Абставіны пакуль мацнейшыя за яго...

Хадзячая фраза "штурм бастыёнаў шоу-біз-
несу" амаль не мае да нашых рэалій дачынен-
ня, бо штурмаваць няма чаго...

С. 7

Адраджаць традыцыі або выконваць план платных паслуг? Майстры, апынуўшыся паміж двух агнёў, падпарадкоўваюцца спахывецкім густам, а часам і "спісваюць" на іх недахоп ведаў ды ўменняў... Вышыванкі часцей ро-
бяцца як мага прасцей ды хутчэй. У арнаменты замест чырвонага з белым
ці чорным з'яўляецца... зялёны, замест геаметрычных малюнкаў — звліс-
тыя. Кошыкі з лазы, драўляныя вырабы шчодро заліваюцца лакам. З саломкі
вырабляюцца грувасткія і крохкія рэчы — не для побыту...

Рамёствы адраджаем! Хутка і танна?

С. 13

"НАВАГРУДСКІ ЗАМАК": ФЭСТ УЖО СЁННЯ!

Прадзюсіраванне
па-беларуску:
ці далічымся
"куранят"?

Падзея

Культурная памяць і перспектыва

26 — 27 верасня ў нашай краіне пройдуць Дні еўрапейскай спадчыны. У кантэксце гэтай міжнароднай акцыі кожная краіна ўдзельнічае прадстаўляе сваю актуальную тэму.

Беларусь гэтым разам засяроджвае ўвагу суседзяў па Еўропе на тэму "Нематэрыяльная гісторыка-культурная спадчына: ахова, супрацоўніцтва, пераемнасць". Загадчык сектара па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Наталля Хвир, якая курыруе міжнародны праект ад нашай краіны, паведаміла "К", што мэта ўдзелу Беларусі ў Днях — заўжды нязменная: засведчыць нашу прысутнасць у актуальных сённяшніх Еўропы, пацвярджаць далучанасць беларускай нацыі да агульнаеўрапейскай гісторыка-культурнай плыні.

У рамках Дзён еўрапейскай спадчыны пройдуць прэзентацыі спецыялізаванага рэсурсу — сайта "Жывая спадчына Беларусі", а таксама выданняў, падрыхтаваных Інстытутам культуры Беларусі да 10-годдзя прыняцця Канвенцыі аб ахове нематэрыяльнай спадчыны. На шасці DVD-дысках будзе прадстаўлены каталог нематэрыяльнай спадчыны беларускіх рэгіёнаў.

2013-ы — юбілейны для еўрапейскай культуры. Дваццаць гадоў таму Рада Еўропы ратыфікавала Еўрапейскую культурную канвенцыю. З гэтай нагоды Міністэрства культуры Беларусі і Рада Еўропы запланавалі шэраг сумесных акцый. Так, у кастрычніку ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбудзецца прэзентацыя выдання "Беларусь і культурная памяць Еўропы".

Новы курс

Пераход "Беларускага відэацэнтра" ў склад Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм", пра які ў зацікаўленых колах было столькі чутак і кулуарнай гаворкі, адбыўся.

Новая структура "Беларусьфільма"

Рашэнне аб рэарганізацыі было прынята два месяцы таму, пасля чаго ўнеслі карэктывы ў статут "Беларусьфільма". А 19 жніўня, пасля рэгістрацыі новай рэдакцыі статута, Нацыянальная кінастудыя стала правапераемнікам усіх маёмасных і немаёмасных правоў ды абавязкаў "Белвідэацэнтра". Ён жа, у сваю чаргу, атрымаў назву "Студыя спецыяльных кінапраектаў "Беларусьфільм", стаў падраздзяленнем "Беларусьфільма". Кіраўніком новай структурнай адзінкі прызначана

Алеся Жорнікава, якая раней у "Белвідэацэнтры" адказвала за маркетынг.

Мы звярнуліся да спадарыні Жорнікавай з просьбай расказаць, як рэарганізацыя паўплывала на тэхнічныя магчымасці і творчыя планы "Беларускага відэацэнтра".

— Сёння пра творчыя планы казаць, мабыць, зарана, — адказала Алеся Ігараўна. — Рэарганізацыя — справа не аднаго дня. Адбываецца аб'яднанне тэхнічных служб, бухгалтэры, усяго, што якраз і забяспечвае творчы працэс. Гэтым мы шчыльна займаемся ў дадзены момант. На перспектыву ж магу сказаць адно: будзем імкнуцца не згубіць напрацаваны гадамі патэнцыял, захаваць і развіць усё добрае, што маем...

П.В.

Выстаўка

Слова і выстаўкі

17 верасня ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы і на Гістарычным факкультэце БДУ пройдуць мерапрыемствы, прысвечаныя Кірыла-Мяфодзьеўскай традыцыі ў славянскіх краінах.

Да іх арганізацыі, акрамя згаданых музеяў і ўніверсітэта, спрычыніліся пасольствы Балгарыі, Славакіі, Чэхіі ў нашай краіне. Адбудуцца семінары вядомых гісторыкаў Славакіі, Балгарыі і Беларусі, паказ фільма чэшскага рэжысёра О.Шміта "Кірыла і Мяфодзій. Спадчына бацькоў і маці нашых захавай нам, Божа".

Адкрыюцца таксама і выстаўкі "1150-годдзе прыходу святых Кірылы і Мяфодзія ў Вялікую Маравію" (Славакія) і "Свято літар" (Балгарыя).

Кантэнт, замацаваны Пагадненнем

На гэтым тыдні Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і Нацыянальная дзяржаўная тэлерадыёкампанія нашай краіны падпісалі Пагадненне аб двухбаковым супрацоўніцтве. Узаемадзейніцтва будзе скіравана на папулярызацыю нацыянальнай культурнай спадчыны, захаванне і развіццё культурна-гістарычных традыцый і каштоўнасцей.

Пагадненне падпісалі міністр культуры Барыс Святлоў і старшыня Белтэлерэдыёкампаніі Генадзь Давыдзька. Яно прадугледжвае сумесную дзейнасць у сферы вытворчасці, распаўсюджвання і прасоўвання ў сучаснай медыяпрасторы культурнага кантэнту. Таксама былі вызначаны магчымасці далейшай актывізацыі сумеснай працы.

Як распавёў "К" намеснік дырэктара тэлеканала "Беларусь 3" Сяргей Макараў, Пагадненне павялічыць магчымасці абодвух бакоў. Белтэлерэдыёкампанія і тэлеканал, у прыватнасці,

будуць надаваць больш увагі трансляцыі культурных падзей нацыянальнага значэння, стварэнню дакументальных фільмаў ды новых праграм. Напрыклад, "Беларусь 3" ужо працуе над асвятленнем тэмы 70-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Для далейшай каардынацыі сумесных дзейнасцяў і свечасовага інфармавання аб планах па гэтым кірунку плануецца сабраць нараду з кіраўнікамі буйных устаноў культуры, сярод якіх — Беларуская дзяржаўная філармонія, Беларускі дзяржаўны акадэмічны музычны тэатр ды іншыя.

Вольга НАВІЦКАЯ

Паміж белым і чорным

У верасні ў Віцебскім мастацкім музеі працуе выстаўка мэтра беларускай фатаграфіі Юрыя Іванова — нашага калегі.

Выстаўка мае, па традыцыі, назву "Паміж белым і чорным". На думку аўтара, у гэтых межах, у гэтай прасторы змешчана ўсё шматквецце матэрыяльнага свету і духоўнай існасці чалавека. Экспазіцыя распавядае пра тое, што адбывалася ў Беларусі на мяжы стагоддзяў. У ёй — 230 фатаграфій, аб'яднаных у 14 тэматычных блокаў.

Новы аўтапрабег

Гэтымі днямі карэспандэнты "К" завяршаюць чарговы аўтапрабег. Журналісты паведамляюць, як кажуць, з калёс.

Цягам камандзіроўкі Яўген РАГІН і Кастусь АНТАНОВІЧ паспелі наведаць шэраг сельскіх устаноў культуры Асіповіцкага, Бабруйскага і Глускага раёнаў Магілёўскай вобласці. У журналісцкіх нататніках з'явілася шмат фактуры, звязанай з арыгінальнымі творчымі праектамі. Не менш цікавага чакала журналістаў і на Гомельшчыне. Далейшы ж маршрут карэспандэнтаў быў скіраваны на больш падрабязнае знаёмства з новымі палескімі брэндамі.

На здымках: рэшткі палаца ў Нароўлі.

Supranational'ная бібліятэка

Учора ў Палацы спорту вызначылася пераможца Міжнароднага конкурсу прыгажосці "Miss Supranational-2013". А на тыдні ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі з'явіўся стэнд з новай паўсотняй кніг: падарункамі, прывезенымі канкурсанткамі.

На ўрачыстай цырымоніі кожная прыгажуня перадала кнігу ці фотальбом пра культуру і гісторыю сваёй краіны ўласна ў рукі дырэктару галоўнага кнігасховішча Беларусі Раману Матульскаму. "Наша бібліятэка насама незвычайная. Каго толькі мы ні сустракалі ў гэтых сценах: тысячы чытачоў, сотні экскурсаводаў, пры-

кладна раз на месяц прыязджае хтосьці з кіраўнікоў замежных дзяржаў... Але ўпершыню ў бібліятэцы — самыя прыгожыя дзяўчаты з усяго свету", — адзначыў у сваім прывітальным слове да канкурсантак дырэктар НББ.

У сваю чаргу, ад імя ўсіх удзельніц конкурсу прыгажосці выступіла прадстаўніца Новай Зеландыі з падзякай за магчымасць наведання Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. У цырымоніі прымала ўдзел толькі 51 канкурсантка, астатнія ж 34 у гэты час знаёмліліся з работай прадпрыемства "Крыніца".

Раней удзельніцы наведалі гістарычныя і найбольш цікавыя мясціны ў Полацку, Віцебску, Лідзе, Гродне, Нясвіжы, Брэсце. Як адзначыла ўдзельніца ад Украіны Кацярына, найбольш запамінальнымі для яе сталі Сафійскі сабор, Лідскі замак і Брэсцкая крэпасць. Дарэчы, дзяўчына падарыла бібліятэцы кнігу "120 мясцін, якія варта наведаць ва Украіне".

Вольга НАВІЦКАЯ
Фота Кастуся АНТАНОВІЧА

Культурны твітар: мы ў свеце

■ Расія

У Екацярынбургу прайшла цырымонія закладкі каменя на месцы ўстаноўкі помніка беларускаму "Песняру" Уладзіміру Мулявіну. Мерапрыемства адбылося ў дзень заснавання ансамбля "Песняры" — 1 верасня — пры ўдзеле Пасольства Рэспублікі Беларусь у Расійскай Федэрацыі. Плануецца, што помнік выдатнаму беларускаму музыканту будзе адкрыты ў 2014 годзе да Дня горада Екацярынбурга.

Больш за паўсотні найменняў прадукцыі беларускіх выдавецтваў прадстаўлена на стэндах "Кнігі Рэспублікі Беларусь" і "Выдавецкія праекты Саюзнай дзяржавы" ў Маскве. Экспазіцыя адбылася ў рамках XXVI Маскоўскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу. У рамках "круглага стала" "Мост сяброўства: садружнасць маладых літаратараў Беларусі і Расіі" ад-

былася прэзентацыя першага выпуску "Літаратурнага альманаха", выпушчанага па выніках I Міжнароднага літаратурнага конкурсу маладых літаратараў Саюзнай дзяржавы.

■ Узбекістан

На мінулым тыдні ў Ташкенце прайшлі мерапрыемствы да 22-й гадавіны Незалежнасці Узбекістана. У рамках святкавання адбылося выступленне харавога калектыву "Кацюша" Беларускага культурнага цэнтра "Світанак", прэзентацыя вырабаў айчынных рамеснікаў, нацыянальных касцюмаў.

■ Латвія

У Рызе прайшоў рэтраспектыўны паказ стужкі "Дзікае паляванне караля Стаха" рэжысёра Валерыя Рубінчыка. Кінасеанс быў арганізаваны латвійскім інтэрнэт-выданнем.

■ Аўстрыя

13 верасня ў Вене адбудзецца дабрачынны канцэрт з удзелам Аўстрыйска-беларускага таварыства і пасольства нашай краіны ў Аўстрыі. У праграме мерапрыемства — музычныя творы ў выкананні беларускіх ды аўстрыйскіх музыкантаў. Сабраныя ахвяраванні будуць накіраваны на ўзвядзенне новага будынка Беларускага дзіцячага хоспіса.

■ Польшча

На мінулым тыдні дзесяць слухачоў з Беларусі, Літвы і Украіны атрымалі дыпламы аб заканчэнні XVIII курса Міжнароднай летняй школы паслядыпломнай адукацыі "Нясвіжская Акадэмія". Закрыццё адбылося ў варшаўскім Палацы Мышлявецкіх у Каралеўскіх Лазенках. Нагадаем, "Нясвіжская Акадэмія" з'яўляецца адным з паспяхоўных праектаў у беларуска-польскіх адносінах за 20 гадоў.

■ Украіна

На Крымскім узбярэжжы, у Судаку, адкрыўся IX Міжнародны тэлевізійны конкурс-фестываль этнічнага, фальклорнага эстраднага вакальнага мастацтва "Усходні базар". У конкурсе ўзялі ўдзел выканаўцы з 25 краін. Беларусь на форуме прадставіць саліст Маладзёжнага тэатра эстрады Дзмітрый Сяргеў — выкладчык Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў па класе вакалу.

■ Тайланд

Спецыяльным прызам журы адзначана дакументальная стужка беларускага рэжысёра Вольгі Дашук "Кінааматар. Восеньскі сон" на XVII Тайскім кінафестывалі кароткаметражных і відэафільмаў у Бангкоку.

Падрыхтавала
Вольга НАВІЦКАЯ

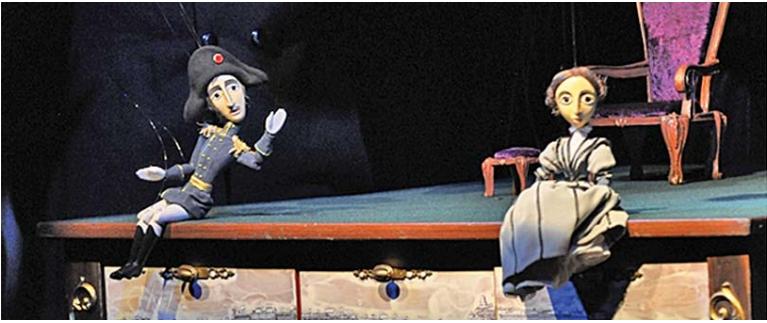
Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь глыбока смуткуе з прычыны смерці КУЛІКА Юрыя Уладзіміравіча — дырэктара Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача, і выказвае спачуванні яго родным і блізкім. Светлая памяць аб Куліку Юрыю Уладзіміравічу назаўсёды застаецца ў сэрцах родных, блізкіх, калег і сяброў.

Калектыву Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра выказвае глыбокія спачуванні ў сувязі з раптоўнай смерцю дырэктара Рэспубліканскага тэатра юнага гледача Юрыя КУЛІКА.

Яго заўчасны сыход — незаменная страта для ўсёй культуры Беларусі. Памяць аб гэтым выдатным чалавеку назаўжды застаецца з намі.

Калектыву установы "Рэспубліканскі Палац культуры прафсаюзаў" смуткуе з прычыны заўчаснай смерці дырэктара Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача Юрыя Уладзіміравіча КУЛІКА і выказвае глыбокія спачуванні родным і блізкім.

Фотасюжэт нумара

Зоркі "Белай Вежы"

Прадстаўляем некаторых удзельнікаў сёлетняга Міжнароднага тэатральнага фестывалю "Белая Вежа".
Фота аргкамітэта форуму

На здымках: сцэны са спектакляў "Пікавая дама" Гродзенскага абласнога тэатра лялек, "Пакаянне" Акадэмічнага нацыянальнага драматычнага тэатра (Азербайджан), "Мцыры" Тэатра "Школа драматычнага мастацтва" (Расія), "Лэдзі Макбет" Дзяржаўнага маладзёжнага тэатра (Літва).

Вяртаючыся да надрукаванага

Адчуванне стэрыльнасці

Напрыканцы ліпеня здарылася амаль неверагоднае: легендарны брытанскі гурт "Depeche Mode" даў канцэрт у Мінску! Калектыў даўно славіцца любоўю да выступленняў у краінах Усходняй Еўропы, тым не менш, у Мінск брытанцы зазірнулі ўпершыню.

Мяркуючы па ўсім, не апошняй прычынай гэтага стала з'яўленне сапраўды прыдатнай канцэртнай пляцоўкі ў выглядзе "Мінск-Арэны" (усе памятаюць, якім канфузам абярнулася ў свой час для музыкантаў "a-ha" спроба сабраць стадыён "Дынама").
Рэкламная кампанія будучага выступлення прайшла паспяхова: пра канцэрт, што мае адбыцца, даведаліся "і жук і жаба", а непасрэдна напярэдадні 29 ліпеня ўсё яшчэ з'яўляліся паведамленні аб гатоўнасці купіць запаветны білет. Хаця ўсе білеты былі прададзены задоўга да пачатку кан-

цэрта, а сапраўдныя знаўцы творчасці "Depeche Mode", апырэджваючы магчымы летні ажыятаж, наогул набылі іх яшчэ напрыканцы мінулага года. Непасрэдна перад канцэртам ішоў бойкі гандаль майкамі, атрыбутыкай DM, дыскамі, постэрамі ды іншым фетышам. Даволі забаўна, што ў ход ішоў не толькі стаф, аформлены ў стылістыцы апошняга студыйнага альбома — "Delta Machine", але і папярэдняга — "Sounds Of The Universe", ды нават кананічнага альбома канца 1990-х — "Ultra".

Ужо даўно на разгрэве ў "Depeche Mode" не выступаюць якія-кольвечы вядомыя гурты. Вось і на мінскім канцэрце абмежаваліся парай невядомых электроншчыкаў з прахадным сэтам. Пасля невялікай паўзы зорныя брытанцы з'явіліся на сцэне — і... не здзівілі, не. Градус выступлення нарастаў па загадзя складзеным, выразна адрэцэпіраваным плане: спачатку — пара новых трэкаў ("Welcome to My World" і "Angel"), затым — пара правяраных хітоў

("Walking In My Shoes" і "Precious"), і пасля — невялікі сюрпрыз для знаўцаў гурта ("Black Celebration") і г. д.

Кожны гітарны рыф Марціна Гора, кожны сэмпл, кожны кадр відэашэрагу, кожны рух вакаліста Дэйва Гаана — усё было ўзважана да апошняй эмоцыі кожнага з тысяч глядачоў, якія запоўнілі залу "Мінск-Арэны". І нельга сказаць, што глядач не атрымаў тое, чаго ён чакаў, хутчэй, наадварот: музыканты пацвердзілі свой статус сусветных зорак, адпрацаваўшы больш чым дзвюхгадзінны канцэрт на адным дыханні. Прагучалі, мабыць, як самыя чаканыя ды найбольш вядомыя рэчы, нахтал "Enjoy The Silence" і "Personal Jesus", так і павольныя кампазіцыі, выкананыя "мазгавым цэнтрам" DM Марцінам Горам: "Shake The Disease", "Home i Higher Love". І ўсё б выдатна, але асабіста ў мяне засталася пачуццё стэрыльнасці: усё так, як і чакалася, не больш і не менш, але ж гэта ўжо гралася тысячы разоў. Больш за тое, ва ўсім праглядвалася другаснасць: то тут, то там, збянтэжваючы, выразна ўгадвалася самацыванне і адсылкі да альбомаў са слаўнага мінулага гурта.

Але, мабыць, гэта і ёсць доля калектыву з рэгаліямі, што паспяхова выступае больш за трыццаць гадоў. Удзельнікаў не так ужо і турбуе элемент навізны — яны дакладна ведаюць, як давесці публіку да экстазу, ды паспяхова раз за разам робяць гэта. І влізны багаж правяраных хітоў таму спрыяе.

Мінскі канцэрт "Depeche Mode" завяршыўся феерычным выкананнем "Never Let Me Down Again", калі 15 тысяч глядачоў у адзіным парыве паўтаралі рух, запушчаны Дэйвам Гаанам, і хорам паўтаралі словы. А адрозна пасля канцэрта з'явілася інфармацыя пра тое, што ў лютым "дэпешы" дадуць у Мінску яшчэ адзін канцэрт. На яго я ўжо не пайду: дакрануцца да легенды можна толькі адзін раз, пасля чаго арэол, што свеціцца, бяследна раствараецца, і ты разумееш: усё добра ў свой час. Час "Depeche Mode" безвартна сышоў, у чым збольшага вінаваты і самі музыканты, ператварыўшыся з наватараў у проста выдатны гурт, які выконвае хіты ў фармаце "The Best Of..." на пацеху публіцы...

Аляксей АМІРАЎ
Мінск

Трэба абмеркаваць!

Ці ёсць патрэба ў прэміі для айчынных дызайнераў?

Прывабнасць той або іншай творчай прафесіі вызначаецца не ў апошнюю чаргу ўзроўнем яе прэстыжнасці ў вачах грамадства. Творчасць, зразумела, — найпершая справа, але творца наўрад ці адмовіцца ад таго, каб у біяграфічным даведніку каля ягонага імя былі згадкі кшталту "заслужаны", "народны", "лаўрэат прэміі". Тым больш, што афіцыйнае ўганараванне мае і матэрыяльны эквівалент. Свая іерархія званняў ды прэміяў ёсць ва ўсіх галінах творчасці за выключэннем... дызайну. І гэта дзіўна, бо роля апошняга ў фарміраванні матэрыяльнага асяроддзя, а значыць, ладу жыцця, — надзвычайная. Наведаўшы не так даўно выстаўку твораў літоўскага дызайну, адзначаных нацыянальнай прэміяй гэтай краіны ("К" пісала пра тую выстаўку), людзі міжволі задумваюцца: чаму такой прэміі не існуе ў нас? Мо няма за што даваць? А мо нашы дызайнеры — людзі такой сціплыя і за знаку пашаны абьякавыя, што не хочуць быць лаўрэатамі? Па каментарыі мы звярнуліся да спецыялістаў.

Дзмітрый СУРСКИ,
старшыня Беларускага
саюза дызайнераў:

— Патрэба ў нацыянальнай прэміі ў галіне дызайну наспела даўно. У сакавіку бягучага года Саюз дызайнераў звяртаўся ў Міністэрства культуры краіны з прапановай аб заснаванні такой прэміі. Пры гэтым мы спасылаліся на замежны досвед, на прыклады тых краін, дзе наяўнасць маральнага і матэрыяльнага стымулявання дызайн-дзейнасці забяспечвае высокі ўзровень дызайнерскіх працовак і пераемнасць творчых традыцый у дадзенай галіне.

У нас жа сітуацыя іншая. У Беларусі няма сістэмы дзяржаўнай падтрымкі дызайну. Спыніў сваё існаванне Нацыянальны дызайн-цэнтр, адсутнічае сістэма заахвочвання, узнагарод і званняў за дасягненні ў галіне дызайну. За тры пяцьдзясят гадоў, што афіцыйна існуе гэтая прафесія, ніхто з дызайнераў не быў адзначаны дзяржаўнай узнагародай або ганаровым званнем. У музеях не фарміруюцца калекцыі дызайнерскіх твораў. Адсутнічае дзяржаўны заказ на інавацыйныя дызайнерскія працоўкі. Развіццё кірунку разглядаецца ў агульным кантэксце развіцця мастацтва, хоць дызайн — абсалютна самастойны від дзейнасці, які ўплывае не толькі на культуру, але і на эканоміку краіны. Не зважаючы на ўстойлівы попыт у грамадстве на дызайн-адукацыю, маладыя спецыялісты аказваюцца незапатрабаванымі прамысловасцю з прычыны недаацэнкі значэння дызайну для інавацыйнага развіцця канкурэнтнай эканомікі, здольнай, для пачатку, адваяваць у замежніках уласны, беларускі, рынак.

Стварэнне нацыянальнай прэміі ў галіне дызайну ўсіх названых праблем, зразумела, не вырашыць, але будзе спрыяць пазітыўным зменам...

Леў ТАЛБУЗІН,
дызайнер-практык,
выкладчык факультэта
дызайну і дэкаратыўна-
прыкладнага мастацтва
Беларускай дзяржаўнай
акадэміі мастацтваў:

— Мяркую, многія здзівіліся б, каб артыстаў, музыкантаў і мастакоў пазбавілі такой формы ўшанавання, як нацыянальная прэмія. Але ў культурынай прасторы сацыяльная роля дызайнераў не меншая, чым прадстаўнікоў згаданых прафесій.

Няўжо тыя, хто працоўваў дызайн станцый Мінскага метро (магу засведчыць: нашы новыя станцыі стылёва і функцыянальна не горшыя за парыхскія) ці малыя архітэктурныя формы для гарадскіх вуліц, тыя дызайнеры, што працуюць у беларускім аўтапраме і трактарабудаванні, не вартыя ўшанавання? Чаму ў нас няма звання "Заслужаны дызайнер Беларусі"? Ёсць прафесія "мастацтвазнаўца", але няма "дызайназнаўца".

Магу назваць канкрэтныя творцаў, якім нацыянальную прэмію можна даваць хоць зараз: гэта Леў Агібалаў, Станіслаў Паланевіч, Уладзімір Цэслер. Парадаксальна рэч: каб дызайнеру быць уганараваным дзяржавай, ён мусіць змяніць прафесію. Як Віктар Шкаруба. Па адукацыі ён — дызайнер, а Дзяржаўную прэмію атрымаў як жывапісец.

Адной з прычын недастатковай увагі дзяржавы да дызайн-дзейнасці, на маю думку, з'яўляецца завядзёнка, якая ідзе з савецкіх часоў. У Савецкім Саюзе стаўленне да дызайну было чыста прагматычнае, творчасцю апошня не лічыліся. А паколькі інерцыя той пары адчуваецца, мы маем адпаведнае стаўленне да дызайну...

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара.

Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск,

пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by, [тэлефануйце](tel:+3752972860797) ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, [абмяркоўвайце](https://www.facebook.com/kimpressby) на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby), [vk.com/kimpressby](https://www.vk.com/kimpressby), twitter.com/kultura_by!

Мы атрымалі водгук на публікацыю "Чаму да нас так рэдка завітаюць зоркі з сусветнымі імёнамі?".

Дзяжурны па нумары

Ізноў не той і не наш...

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,
рэдактар аддзела газеты "Культура"

Чытаю калег з іншых СМІ і пераконваюся: у нас з вызначэннем галоўных імёнаў беларускай культуры — праблемы. "Гэты — наш, а гэты — не". Шагал з'ехаў, Малевіч — нібыта з Кіева, а Суціна ў Смілавічах прыціскалі, не даючы развівацца... Шэраг можна доўжыць, называючы імёны тых, якія рана з'ехалі, "належаць не нашай культуры", ды і "такой дзяржавы, як Беларусь, увогуле тады не існавала". Але давайце спытаем сябе: ці сапраўды мы хочам, каб у нас быў пантэон герояў, які маюць дзяржавы, што сябе паважаюць?

Так, Марк Шагал з'ехаў у Францыю ў 1923 годзе і ніколі больш не вярнуўся ў горад на Заходняй Дзвіне, але ўсё жыццё песціў нябесны Віцебск у сваіх творах.

Казімір Малевіч... Па шчырасці, мне ўсё роўна, дзе ён нарадзіўся, бо на нашай зямлі творца правёў самыя важныя свае гады. Гаворка — пра 1920-я. Народнае мастацкае вучылішча ў Віцебску, дзе ўзнік УНОВИС — першае аб'яднанне апалагетаў супрэматызму, а па сутнасці — з'ява і вяха ў гісторыі сусветнага авангарда. Захаваўся будынак, дзе ў поглядах на мастацтва спрачаліся Шагал і Малевіч, дзе выпявала мастацкая мова Лісіцкага, Суціна, Чашніка, Когана ды іншых. Захаваўся пакой, дзе нарадзілася дачка Казіміра Севярынавіча, якую ён назваў у гонар суполкі — Унай... Ці ж гэта не гісторыя, якую можна паднесці з такім запалам, прыкладамі, сведчанямі? Ці ж гэта, выбачайце, не спадчына, якая дае падставу лічыць Малевіча, у пэўнай меры, "нашым"?

Хаім Суцін... Так, ён не маляваў Смілавічы на сваіх палотнах. Так, ён правёў у родным гарадку не так і шмат часу, аднак... Які лёс! Які мастак! Суцін збег ад асяродка тагачаснага мястэчка, што высмейвала ягонае захапленне жывапісам. Дзесяць гадоў ён пражыў у Фран-

Пра тое, як нашы суседзі ў Літве працуюць над кансервацыяй адметных аб'ектаў, у тым ліку і нашай супольнай гісторыі, — на стар. 10 — 11.

цы ў галечы, шмат галадаў. І стварыў работы, што праславілі яго на ўвесь свет. Ізноў-такі, мне не зразумела: чаму мы павінны адмаўляцца ад выбітнага мастака, які падарыў свету "Чырвоныя глады-ёлусы", калі ягоная малая радзіма знаходзіцца на тэрыторыі нашай краіны? Можа быць, у нас дастаткова культурных постацей? А можа, мы проста не ведаем пра ягоны талент?..

Справа, падаецца, у іншым. Мы шукаем *ідэальнага* героя, які адпавядаў бы нашым — здаецца, натуральным, — патрабаванням: нарадзіўся, жывіў, ствараў/перамагаў (і нават памёр) тут. Але чаму суседні дзяржавам зусім не пераходзяць ліцвінска-беларускія карані многіх постацей, каб упісаць апошніх у сваю "багатую гісторыю"? Польшча лічыць цалкам "сваімі", да прыкладу, Адама Міцкевіча з вёскі Завоссе колішняга Наваградскага павета, Станіслава Манюшку з маёнтка Убель на Міншчыне, Напалеона Орду з Варацэвічаў Пінскага павета, Тадэвуша Рэйтэна з маёнтка Грушаўка на Наваградчыне... Літва не мае комплексаў называць амаль усіх князёў Вялікага Княства Літоўскага — літоўскімі, а Расія зусім не цураецца атаясамліваць землякаў усіх, каго не прызнала Беларусь, — таго ж Шагала, Суціна ды ўсіх прадстаўнікоў Віцебскай школы...

Мы ж усё саромеемся.

Сёлета ў латвійскім Даўгаўпілсе быў адкрыты Арт-цэнтр Марка Роткі — сусветна вядомага мастака, які нарадзіўся на колішніх нашых землях у 1903 годзе. Пражыў будучы заснавальнік "жывапісу колеравага поля" Марк Ратковіч у Дзвінску Віцебскай губерні каля дзесяці гадоў — і разам з бацькамі з'ехаў у ЗША. Здавалася б, ну навошта латышам важдзца з гэтым, вынікаючы з беларускай логікі, эмігрантам? Аднак робіцца стаўка на гэтае імя на дзяржаўным узроўні — і адкрываецца не проста звычайная галерэя ў гарадку, а шматфункцыянальны Цэнтр сучаснага мастацтва, культуры і адукацыі.

Філіп Халсман, фатограф, які лічыцца пачынальнікам "сюррэалізму" ў фатаграфіі, нарадзіўся на тэрыторыі Расійскай імперыі на пачатку XX стагоддзя — у Рызе. І таксама з'ехаў назаўжды. Але латышы ў 2011 годзе ў сваёй сталіцы паставілі помнік стваральніку знакамітай серыі "Скачок", якая стала класікай фотамастацтва. Я не хачу сказаць, што дзеянні нашых суседзяў — выключна ўзорныя. Так, постаць Эміліі Плятэр, чыё дзяцінства прайшло ў вёсцы Ліксна ў Даўгаўпілскім краі, увекавечана толькі памятным каменем, і, на маю думку, гэтага недастаткова. Але ж у галоўным нашы руплівыя суседзі маюць рацыю: яны разумеюць, што стварэнне культурных міфаў, прыватызацыя "сваіх" знакамітасцей — не толькі сімвалічны, але і рэальны капітал краіны. І пакуль мы "выбіраем" ды капрызім, яны не толькі "столбят" імёны асоб нашай агульнай гісторыі, але і зарабляюць на іх.

Гісторыя нашай зямлі — гэта наш сумесны праект. Як і наша сучаснасць. Кожны з нас з'яўляецца яе стваральнікам. Знайдзіце сваю гістарычную постаць, а калі няма — стварыце і раскажыце пра яе "на ўсіх кутах". Чым больш будзе міфаў, у якія мы верым, тым больш будзе людзей, якія павераць у нас...

Маркеры ды іх "расфасоўка", пра якія ў нас не клапоцяцца

натоўп, публіка — гэта прыкмета фінансавага поспеху. Там з гонарам кажуць: "Я — поп-артыст, поп-музыкант", — што ў нашым асяроддзі гучыць дзіўнавата.

Аднаўленне і паступовая рэабілітацыя паняцця поп-музыкі як музыкі "запатрабаванай маім народам" уяўляюцца вельмі неабходнымі, але, у бліжэйшы час, гэта мне здаецца немагчымым. Патлумачу, чаму. У Поп-Акадэміі пры абвешчэнні набору на навучанне ўдакладняюць, што поп-музыка, якой навучаюцца студэнты, звязана са стылямі Rock, Funk, Country, Hardcore, Punk, Metal, Industrial, Techno, Drum'n'Bass, Hip-Hop. Адзначу, што для нас, бе-

рынак вымагае зручнай, зразумелай расфасоўкі і этыкетак (лэйблаў). Хочацца прывесці красамоўны прыклад: беларуская бабуля ў вёсцы можа надаць выдатнага малака, але для таго, каб трапіць на паліцы гіпермаркета ў Мінску, апошняе павінна прайсці шмат інстанцый: атрымаць дакументы, тару, этыкетку... У выніку малако з Расіі, бульба з Галандыі можа трапіць да мінскага пакупніка хутчэй, чым малако або бульба з Мінскага раёна. З поп-музыкай адбываецца амаль тое ж самае. Уласных спецыялістаў ды ўстаноў, якія могуць вылучыць, "расфасаваць", "запакаваць",

Поп-музыка

"Эстрада" — паняцце бязграмаднае

Пры вызначэнні паняццяў (тэрміналогіі) адразу звярну ўвагу на тое, што толькі на постсавецкай прасторы існуе бязграмаднае паняцце "эстрада". Нідзе ў свеце яго не ўжываюць у дачыненні да поп-музыкі, таму што яно азначае "падмошкі" (часовая пляцоўка, якую можна скарыстаць у якасці сцэны). Мяне надзвычай раздражняе спалучэнне слова "эстрада" з іншымі словамі ў любым кантэксце, асабліва — "зоркі беларускай эстрады", таму што гэта "не зоркі" "не беларускай" і "не часовай пляцоўкі". Людзі падсвядома адчуваюць бязглузду дзіўнасць гэтай канструкцыі, і на канцэрт (у свеце гэта называецца "шоу", "спектакль", "перформанс", а слова "канцэрт" ужываюць толькі ў дачыненні да твора класічнай музыкі), дзе ўдзельнічаюць "зоркі беларускай эстрады", ходзяць толькі пад прымусам ці ад "няма чаго рабіць".

Пры рэкламе фэстаў, музычных прэмій ды іншых музычных мерапрыемстваў, каб падкрэсліць, што гэта "не эстрада", беларускія (як і іншыя постсавецкія) арганізатары няграбна дадаюць, што гэта "рок" ці "гітарная", "актуальная", "сучасная", "запатрабаваная" музыка. Усе гэтыя тлумачэнні — вымушаныя і недакладныя. На жаль, паняцце "поп-музыка" ў нас з сярэдзіны 80-х мінулага стагоддзя і да сённяшняга часу атаясамліваецца з грэблівым "папса" ці музыкой безыдэйнага натоўпу. У заходняй музычнай культуры такой заўважнай дэвальвацыі гэтага паняцця не адбылося, бо

Ёсць нагода падзяліцца інфармацыяй і развагамі пра сучасную папулярную музыку ў сувязі з магчымасцю сустрачы з кіраўніцтвам Поп-Акадэміі Бадэн-Вюртэмберг (Германія). Поўная назва дзяржаўнай вышэйшай навучальнай установы: Поп-Акадэмія Бадэн-Вюртэмберг — Вышэйшая навучальная ўстанова музычнай індустрыі, творча-крэатыўнай індустрыі і папулярнай музыкі. Першае, мне здаецца важным звярнуць увагу на вызначэнне паняццяў (тэрміналогіі), таму што сінхранізацыя іх неабходная для разумення таго, што і як адбываецца ў папулярнай музыцы Еўропы. А поп-музыку адтуль мы так ці інакш спажываем, і на вытворчасць, рэалізацыю яе з цягам часу павінны былі б уплываць. Па-другое — на сістэмныя зносіны, таму што ўсім надакучыла абмяркоўваць спрэчную якасць твораў беларускіх артыстаў пры відавочнай наяўнасці здольных і таленавітых асоб, якія жадаюць прапанаваць нешта новае, актуальнае. Неабходны ўпэўнены пераход ад саматужнай творчасці да сістэмнай вытворчасці поп-культурнага прадукту, што застаетца вельмі вострай праблемай.

ларусаў, усе гэтыя стылі аніак не стасуюцца з паняццем "поп-музыка", тым больш — "эстрада".

"Расфасоўка"

Пры размове з Дэвід-Эміль Уікторам (праграмны адміністратар Акадэміі) я паспрабаваў удакладніць, што такое "поп-музыка", і галоўнае — што "не поп-музыка" ў яго разуменні. Адказ вымагае ўвагі: музыка, якая мае сфарміраваны ўстойлівы попыт — "поп-музыка"; музыка ж для сябе, для самаразвіцця, — "не поп-музыка". Прычыны, заўважаю, гэта датычыцца і класічнай, і эксперыментальнай (авангарднай) музыкі. Відавочна, паняцце "поп-музыка" (як і большасць іншых) тут грунтуецца на рыначнай тэрміналогіі. Усе назвы стыляў, напрамкаў у нас з'явіліся праз журналістаў, крытыкаў, ідэолагаў, а ў іх гэта ўсё маркеры гандляроў, прамоўтараў.

аформіць і прапанаваць адпаведным сцэнічным пляцоўкам сучасную беларускую музыку для паспяховага рэалізацыі ў нас, па сутнасці, не існуе. Беларускія музыканты робяць усё гэта саматужна, як тая бабуля, што наліла малако ў трохлітровік і паставіла на здэлік каля дарогі: можа, хто і купіць...

Такім чынам, без развітога рыначнага механізма рэалізацыі (маркетынгу) музычнай прадукцыі спадзявацца на тое, што ў нас з'явіцца якасная поп-музыка, не выпадае. Як і на сінхранізацыю тэрміналогіі, паняццяў, у тым ліку "поп-музыка", "эстрадны канцэрт" ды шмат чаго іншага. Але гэта не азначае, што трэба сядзець і чакаць, пакуль на нас зваліцца "рынак", — неабходна абмяркоўваць гэтую тэму, каб ведаць ды кантраляваць нашы недахопы і перавагі.

Рэакцыя на рэдакцыю: якія артыкулы газеты

"Мана і праўда пра Манюшку"

Аліна:

— Цудоўна! Дзякуй за творчасць — даследчыцкую!

Bhajravi:

— "...Адзін са стэрэатыпаў — успрыняцце Манюшкі як адно польскага кампазітара — ужо зняты...". Зусім не так, на жаль...

"Калі казаць пра піяр. (Не)інертны"

Andrei Kutsila:

— "...Было б няблага, каб пра гэтыя дасягненні рэдакцыя даведвалася не толькі з эмацыйных лістоў адміністрацыі, а і з рэгулярных прэс-рэлізаў, адпаведных блогаў, актыўных старонак у сацыяльных сетках, якія абнаўляюцца штодзённа (здымачны ж працэс і сапраўды няспынны!), а не, як кажуць, гады ў рады. Урэшце, спосабаў можа быць мноства...". ВІДАТ-НА! Існае праўда! Увогуле круты і годны адказ!..

"Вёскі знікнуць безыменнымі?"

Леанід Гаравы:

— Гэта пачварна: бульдозер ды экскаватар...

"Ці чакаць замежных турыстаў нашым персанальным музеем?"

Вера Савіна:

— Навошта чакаць замежных турыстаў, калі нам нецікавыя нашы персанальныя музеі? Можа, у першую чаргу музейамі зацікавіць нашых дзяцей, каб любілі, ведалі, ганарыліся культурнай спадчынай?..

"А ў "тырнэтах" пішучь: заняпад..."

Chan Kaishy:

— Што тут можна сказаць наконт нецвярозых дзецюкоў на канцэрце? У такіх выпадках артысты праходзяць тэст на артыстызм, а арганізатары — на арганізацыйныя здольнасці. Гэта — жыццё...

Victor Mars:

— І надалей, мяркую, неабходна дапамагаць радзіме Рэйтэна, радзіме Нэмэна, радзіме іншых нашых землякоў. Пад камень, што ляжыць, вада не пацячэ...

Zmicer Yurkevich:

— І гэта зусім не цяжка...

Пра якасць не клапоцяцца

Шырока вядома, што попыт на-раджае прапанову, а замова — ад-паведную індустрыю (прамысло-васць). Калі попыт — надзвычайны, пра якасць ніхто не клапоціцца да таго моманту, пакуль рынак не пе-рапоўніцца. А развіццё якасных ха-рактарыстык, у тым ліку і музычна-га прадукту, адбываецца тады, калі попыт выходзіць ад буйных замоў-цаў. Звычайна гэта дзяржава, сацы-яльныя суполкі, мецэнаты, істэблш-мент. Яны і вызначаюць якасныя крытэрыі прадукту, арыенціры, якімі карыстаецца ўсё грамадства. У на-шай краіне толькі дзяржава здоль-ная замовіць якасны поп-прадукт, хоць традыцыйна яна павінна за-маўляць толькі стрыжнёвыя культур-

сацыяльных супольнасцей, і мена-віта яны з'яўляюцца галоўным за-моўцам якаснай папулярнай музыкі, таму што такая музыка неабходная для арганізацыі "музычнай прасто-ры", у якой зручна трансляваць ад-паведныя ідэі. Раней я заўважыў, што нам катастрофічна не стае мар-кетынговых структур для таго, каб у краіне з'явіўся якасны поп-прадукт. Іх няма (выключэнні пацвярджаюць сцвярджанне) таму, што на сённяшні дзень не сфарміраваўся культурны істэблшмент. Людзей, якія могуць іх стварыць ці паўплываць на іх уз-нікненне, няма, як і ўплывовых па-пулярных асоб з поп-культурнага асяроддзя. Інакш кажучы, няма поп-персон — няма поп-музыкі.

паважаныя лідары папулярнай музыкі былі гатовы ўзяць на сябе адказнасць за фарміраванне нацыянальнай музыч-най прасторы? Важна дадаць, што яны павінны быць зацікаўлены працаваць менавіта тут, у Беларусі, і не адарвацца, не згубіць павагу звычайных слухачоў, бо тое здараецца даволі часта.

Зразумела, што гэта праблема ком-плексная і рашэнні павінны быць па-слядоўнымі ды рознабаковымі. І тут вельмі дарэчы той вопыт, які атрымалі нямецкія арганізатары Поп-Акадэміі. Канешне ж, яны рыхтуюць гітарыстаў, прадзюсараў, вакалістаў, спецыялістаў шоу-індустрыі, але гэта не "кансерва-торыя поп-артыстаў": яны рыхтуюць ліда-раў гуртоў, лэйблаў, актыўных асоб, якія здольныя рэалізавацца творча, а потым увайсці ў эліту забаўляльнай індустрыі

— Не зэдлік ля дарогі

на-музычныя праграмы: гэта акадэ-мічная, класічная, нацыянальная і дзіцячая музыка. Сацыяльныя супол-кі замаўляюць іншую музыку, бо для іх надзвычай важныя сучаснасць, ад-метнасць, прагрэсіўнасць. Але ў на-шай краіне яны толькі фарміруюцца каля музычных інтэрнэт-парталаў (што ладзяць лакальныя фэсты), сту-дый гуказапісу, івэнт-агенцтваў (якія ведаюць, што значыць "букінг") ды музычных клубаў. Мецэнаты і ку-льтурны істэблшмент (тут — уплы-вовая эліта са свядомай культурнай адукацыяй) фарміруецца з лідараў

Вядомасць і ўплывонасць — не адно і тое ж

Так, у нас ёсць адносна вядомыя людзі сярод музыкантаў. А ці ёсць паважаныя, заможныя, здольныя рэальна ўплываць на фармат FM, TV-шоу, адкрыць музыч-ны клуб, несці адказнасць перад публі-кай за фестывальны плэй-ліст і яго палітыку?.. Мне здаецца, што такіх лю-дзей сёння ў нас няма і ў бліжэйшы час не будзе, а яны відавочна патрэбны. Та-му пытанне трэба ставіць так: як трэба арганізаваць цяперашнюю музычную культуру, каб праз пэўны час уплывовыя,

Германіі. Дадам яшчэ, што прафесар Уда Дамер (галоўны выканаўчы дырэктар Акадэміі поп-музыкі Бадэн-Вюрт-тэмберг) сказаў, што будзе чакаць аб-ітурыентаў менавіта з Беларусі, бо гэта адзіная з постсавецкіх краін, музыканты якой паказалі высокія вынікі на ўступ-ных экзаменах, але, на жаль, не прайшлі па конкурсе, таму што канкурэнцыя там, як я ўпэўніўся, вельмі сур'ёзная...

Алег ХАМЕНКА,
лідар гурта "Палац", выкладчык Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, фалькларыст

Меркаванне ў тэму

Гатоўнасць нумар... раз ці два?

У слушных развагах Алега Хаменкі асабіста я вылучыла два складнікі, сапраўды цесна звязаныя паміж сабой. Першы датычыцца тэрміналогіі, другі — сістэмы падрыхтоўкі кадраў.

Што да азначэнняў, то гэтае разыходжанне ў тэрмінах на-ўпрост звязана з паходжаннем і далейшым развіццём самой з'явы. Калі ў тым жа класічным балеце рухі маюць французскія назвы, дык гэта сведчыць, што французскае паходжанне мелі самі рухі, і што, пры ўсім сваім развіцці, тыя рухі былі захаваны, пе-раносычыся з адной краіны ў другую. Наша эстрада (дакладней, тое, што мы сёння называем "эстрадай", маючы на ўвазе не сцэ-нічную пляцоўку, а канцэртна-тэатральнае дзейства на ёй) мела савецкае паходжанне. Адпаведна — і сваю назву, адрозную ад агульнапрынятых азначэнняў! І гэта далёка не адзіны прыклад мастацкіх новаўвядзенняў савецкага часу — дастаткова ўзга-даць такі жанр, як савецкая масавая песня, ці такі быццам бы мастацкі напрамак, як сацыялістычны рэалізм. Вядома, любая з'ява мела свае "правобразы", "карані", той або іншы стылёвы падмурак, але новай назвай імкнуліся падкрэсліць наяўнасць "свайго шляху": маўляў, дадзеная з'ява не мае аналагаў у свеце. Дый ганебнае стаўленне да прыстаўкі "поп-", якая азначае ўся-го толькі "папулярны", тлумачылася ўсё тым жа непрыняццем "капіталістычнага" мастацтва. Дадам, што падобнае негатывнае адценне да пэўнага часу мелі ў нас і такія тэрміны, як, да прыкладу, мюзікл, постмадэрн і да т.п.

Але хаця і кажучы, што як карабель назавеш, так ён і паплы-ве, пытанні тэрміналогіі ўсё ж другасныя, і з часам яны нату-ральна прыходзяць да нейкай раўнавагі. Куды больш важным з'яўляецца сам узровень нашай музычнай культуры, які на-ўпрост вынікае з сістэмы адукацыі. Калі ў акадэмічнай сферы даўно назапашаны добрыя традыцыі (і галоўнае цяпер — не парушыць напрацаванае), дык у эстраднай яны яшчэ толь-кі складаюцца. І замежнага вопыту — катастрофічна бракуе. Прычым не толькі так званых майстар-класаў, што разлічаны на гадзіну і часцей ператвараюцца ў звыклую творчую сустрэ-чу, а мэтанакіраванага абмену вопытам, навучання нашых студэнтаў у замежных установах — з абавязковым вяртаннем дадому і ўкараненнем на нашай нацыянальнай глебе, з улікам мясцовых рэалій, лепшых сусветных дасягненняў.

Праўда, тут узнікаюць і некаторыя пытанні. Галоўнае з іх — а ці гатовы самі замежныя майстры шоу-бізнесу дзяліцца сваімі сакрэтамі гэтак жа шчодро, як тое робяць, да прыкладу, айчы-ныя акадэмічныя музыканты. Не менш важна і тое, ці гатовы на-шы навучальныя ўстановы пераймаць чужы вопыт, змяняць ву-чэбныя планы, уводзіць новыя дысцыпліны і метадыкі — адным словам, эксперыментавалі. Кампазітар Валерыі Галаўко, атры-маўшы эстрадную адукацыю ў Пецярбургу і практыку супрацоў-ніцтва з Галівудам (у ЗША ён быў уганараваны статусам "экстра-ардынарнага" майстра), неаднойчы намагаўся скарыстаць свой досвед у Беларусі — пакуль, на жаль, безвынікова...

Надзея БУНЦЭВІЧ

чытачы каментуюць у сацыяльных сетках і на форумах?

"Няма моды на новае"

Chan Kaishy:

— Наша публіка выбірае "тое, што бачыць і чуе наво-кал", а пра гэта павінны дбаць менеджары ад мастацтва ды маркеталагі. А ці павінны беларусы выбіраць кабарэ, рэп альбо босанову — гэта яшчэ пытанне. Мо ім больш арганічна абраць нешта з мясцовымі каранямі?..

"Герб апошняга з Рэйтэнаў"

Ihar Havina:

— Глянцце карты міжваеннага часу: алея вяла не "ў ніку-ды" — яна вяла да сядзібы. Праблема ж сёння ў іншым. За-раз разбураецца капліца Рэйтэнаў на могілках у Ляхавічах. Ёй застаецца мала часу... Ксёндз мясцовай парафіі мне сказаў, што, маўляў, звяртайцеся да святара праваслаўнай царквы...
Zmicer Yurkevich:

— Ведаю і пра карты, і пра шлях. Аднак алея не вяла да сядзібы. Прыкладна там, дзе знаходзіцца апошняя пара дрэў, алея выходзіла на шлях, які праходзіў побач. На карце 1931 года ён добра бачны. Наконт "ў нікуды" — проста для інтрыгі. Ведаю я і пра капліцу на могілках. І яе лёс хвалюе. Але вам як мясцоваму жыхару даўно трэба было ўзняць гол-ласі і нават паспрабаваць сваімі рукамі паспрыяць захаван-

ню хоць гэтай часткі памяці аб родзе. Пад час летніка я гле-дзеў стан той капліцы. Ён — катастрофічны. Падобна на тое, што зіму яна не вытрымае. Адсюль мараль: трэба брацца не толькі за капліцу ў Грушаўцы, але і за гэтую. І СЁЛЕТА. Якія, напрыклад, вашы прапановы?..

Ihar Havina:

— Знайсці брусы драўляныя і падперці тое, што застало-ся, іначай усё абрынецца. Мясцовых энтузіястаў я знайду. Пытанне толькі ў машынах ды брусах. І ў часе...

"Сачыце за рукамі!"

Vadim Mojeiko:

— Аўтар матэрыялу незадаволены пазіцыяй СМІ. Але ж прытым сам праз СМІ адводзіць увагу ад факта (мясцовым уладам прасцей знішчыць 700 помнікаў, чым імі займацца) і піша пра дрэнныя СМІ, "айчыннюю медыятэндэнцыю" ды асобны выпадак з паштовымі станцыямі, але ж не пра "пом-нікатэндэнцыю" (карыстаючыся мовай аўтара).

Газета "Культура"/www.kimpress.by:

— Чаму ж? Пра "помнікатэндэнцыю" мы таксама пішам рэгулярна. На спісе з 700 трэба асобна засяродзіць увагу. Рэпліка ж, уласна, пра тое, што 700 — гэта не 4500.

Vadim Mojeiko:

— Ну дык чакаем артыкула, дзе засяродзяць увагу на 700!

На маю думку...

Сучасны бібліятэкар: шэрая мышка ці Флін Капсэн?

Юрыі МАКСІМЕНКА,
вучоны сакратар Гомельскай абласной універсальнай бібліятэкі імя У.І. Леніна

Набліжаецца прафесійнае свята — День бібліятэк Беларусі. Яно прымусіла яшчэ раз узгадаць пра тэму, што мяне даўно хвалюе: якім уяўляецца вобраз бібліятэ-кара ў грамадскай свядомасці?

Лютэрка гэтага меркавання, як правіла, — кіно і лі-таратура. Дык вось, я не ведаю калег, што станюча ад-гукнуліся б пра тыя кнігі ды фільмы, у якіх пісьменнік ці аўтар сцэнарыя з кінарэжысёрам дакладнымі мазкамі вывелі б партрэт бібліятэкара. Гады мінаюць, а вобраз шэрай мышкі, што сядзіць за кафедрай з посным тва-рам і робатападобна выдае чытачам кнігі, застаецца, на жаль, нязменным. Вельмі жывучы стэрэатып!

Выключэнне складае хіба Флін Капсэн, які не толькі працуе ў бібліятэцы, але і расшуквае, нязменна трап-ляючы ў вір галавакружных прыгод, старадаўнія артэ-факты ды бясэнныя скарбы, сапраўдныя дыяменты сусветнай культуры. Але аўтары, захапляючыся пры-годніцкім складнікам фільма, начыста забываюцца пра сапраўдную сутнасць бібліятэчнай прафесіі. А яна ў тым, каб скарбы надзейна захоўваць і даносіць іх сут-насць праз сваю шматгранную асветніцкую дзейнасць.

Цяжка ўразіў мяне ў сэнсе тэмы гэтай калонкі фільм Аляксея Мізгірова "Бубен, барабан", дзе "шэ-рая мышка" ў выкананні "маленькай Веры" Наталлі Нягоды цыкае на наведвальнікаў, якія псуюць кнігі, а ўвечары, хаваючы вочы пад пачварнай шапкай, прадае пасажырам праходзячых электрычак скра-дзеныя з бібліятэкі кнігі... Чарнуха, уласцівая гадам перабудовы, а, між тым, карціна была знята пара-ўнальна нядаўна: у 2009-м...

Гады мінаюць, а вобраз шэрай мышкі, што сядзіць за кафедрай з посным тварам і робатападобна выдае чытачам кнігі, застаецца, на жаль, нязменным. Вельмі жывучы стэрэатып!

І такіх прыкладаў, на жаль, — мноства. Прыкладна гэтых жа "бібліяістот" можна ўбачыць у расійскіх філь-мах апошніх гадоў: "Блюз апалага лісця", "Шлюб па разліку" ды іншыя. Як тут не згадаць бібліятэка-ра (цярэць не магу слова "бібліятэкарша": ёсць у ім штосьці зневажальнае) з кінакарціны "Закаханы па ўласным жаданні": гэтая жанчына перавыхоўвае героя, сыграннага Алегам Янкоўскім. Фільм зняты даўно, але вобраз бібліядамы, адлюстраваны ў ім, цяжкім шэрым шлейфам цягнецца ў сучасныя кіно і літаратуру...

Рыхтуючыся да святкавання 85-годдзя нашай Го-мельскай абласной універсальнай бібліятэкі, мы правялі ІІ Адкрыты літаратурны конкурс "Водбліск натхнёных слоў", задачай якога было годна прадста-віць бібліятэку, бібліятэкара, кнігу і іх ролю ў развіцці грамадства. На конкурс прыйшлі работы не толькі з Гомельскай вобласці, але і з іншых рэгіёнаў Беларусі, а таксама з Расіі (Масква, Башкартастан). Гэты факт сведчыць пра неаспрэчную значнасць бібліятэкі ў лё-се цывілізацыі і кожнага асобна ўзятага чалавека.

Я з асаладай чытаю вершаваныя радкі Дар'і Да-рашко, прозу Вольгі Крачковай, Алега Ананьева, Юрыя Рачынскага... У творах, дасланых на конкурс, раскрываецца вобраз "іншага" бібліятэкара, не бач-нага большасці з-за брані стэрэатыпаў. Малады чалавек, галоўны герой апавядання Вольгі Крачковай "Старыя перачніцы", зрабіў такую выснову: "Вось так, дзякуючы спрэчцы аб "старых перачніцах", якіх я не знайшоў, пераканаўся на ўласным вопыце, што Інтэрнэт Інтэрнэтам, а без добрай бібліятэкі не аб-ысціся!". А я дадаў бы: і без добрага сучаснага біблі-ятэкара — таксама!..

12 — 15 верасня ў Гродне ўпершыню пройдзе Свята класічнай музыкі "TyzenHouse". Яго ініцыятарам і мастацкім кіраўніком выступіў ураджэнец гэтага горада, лаўрэат больш як пятнаццаці прэстыжных міжнародных конкурсаў Кірыл КЕДУК. Што ж падштурхнула маладога, але знакамітага піяніста з багатай канцэртна-гастрольнай практыкай (па краінах Еўропы, у Японіі і Амерыцы — Паўночнай і Паўднёвай, у лепшых залах з лепшымі аркестрамі) да арганізацыйнай дзейнасці? З гэтага і пачаляся наша размова.

— Якімі высакімоўнымі ні падліся б гэтыя словы, але я бясконца люблю свой родны горад і гатовы прыкласці ўсе сілы, каб у ім адбыліся значныя музычныя падзеі, каб ён прымаў лепшых творцаў — і каб пра яго гісторыю і культуру пачуў увесь свет. Дзеля гэтага можна працаваць і па дваццаць чатыры гадзіны на суткі! Але, вядома, нічога не адбылося б, каб не шчырая, зацікаўленая падтрымка і самога горада, і Міністэрства культуры краіны. Усе пытанні вырашаліся дзякуючы такім апантаным людзям, як старшыня Аргкамітэта фестывалю Аляксандр Вярсоцкі — намеснік начальніка галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Гродзенскага аблвыканкама, супрацоўніца ўпраўлення Алена Менгялевіч, а таксама тэхнічны дырэктар фестывалю Аляксандр Саладухін — дырэктар Гродзенскага дзяржаўнага музычнага каледжа, бліскучы музыкантаўца, сур'ёзны даследчык нацыянальнай культуры мінуўшчыны. Не магу не выказаць вялікую падзяку і надзвычай дасведчанай, добразычлівай музычнай тэлежурналістцы Людміле Палкоўнікавай.

— **А каму падзякаваць за адметную рэкламу: лагатып, афішу, відэаролік?**

— Вам сапраўды спадабалася? Я лічу, што рэклама не можа быць выключна інфармацыйнай, — яна павінна быць паўнаважнай часткай праекта, цікавай самай па сабе: моднай, стыльнай, прыцягальнай для вока. І для моладзі ў тым ліку! Навошта разлічваць толькі на пэўную катэгорыю сталых аматараў класікі? Трэба імкнуцца зрабіць так, каб гэта было цікава і для іншых. Таму вельмі рады, што ў час падрыхтоўкі склалася крэатыўная каманда маіх аднагодкаў. Лагатып прыдумав дызайнер Аляксандр Латышаў, усё астатняе — таксама гродзенскай вытворчасці. Дый сама ідэя фестывалю — з'яднаць майстроў розных узростаў з моладдзю. Хто сказаў, што класіка не ў стане закрануць маладое пакаленне? Яна таму і вечная, што можа быць гэткай "адкрытай таямніцай" для ўсіх. Трэба толькі яе данесці!

— **У тым ліку — праз фестываль? А чаму, да прыкладу, не праз конкурсы? Там жа ёсць яшчэ "інтрыга спаборніцтва"...**

— Насамрэч, я іх праціўнік.

— **Ну-ну, асабліва пасля таго, як яны далі вам добры старт. Яшчэ ў падлеткавым узросце пасля перамогі ў Кіеве вам прапанавалі прадоўжыць навучанне за мяжой, і вы абралі Польшчу. А лаўрэатства ў Германіі ("Kissinger KlavierOlymp", дзе арганізатары самі выбіраюць удзельнікаў сярод наймацнейшых піяністаў свету) і, асабліва, Англіі ("James Mottram International Piano Competition") мелі працягам шматлікія гастрольныя туры...**

— Конкурс тады мае сэнс, калі ў яго закладзены нейкі канцэртны ці

TyzenHouse Дэбютны стартуе!

Кірыл
Кедук.

навучальны працяг. У адваротным выпадку — гэта проста "латарэя": плаціш за "білет" (у сэнсе — за ўдзел) у надзеі выйграць куды большую суму грошай. Перамога зусім не азначае паспяховае далейшае кар'еру. Ёсць шмат музыкантаў, якія адбудоўвалі яе і без конкурсаў. Таму калі б мне раптам давалося арганізоўваць штосьці падобнае, я абавязкова запрашаў бы ў журы не толькі педагогаў, але і як мага больш канцэртуючых музыкантаў. А ў якасці гасцей — шматлікіх імпрэсарыя. Гэта бывае куды больш важна, чым памер прызавога фонду.

— **Дык самае важнае для музыканта — імпрэсарыя?**

— Для кар'еры — мабыць. А для станаўлення — першы настаўнік.

— **Для вас гэта — бацька? Свой дэбютны альбом, выдадзены сёлета знакамітай амерыканскай фірмай, якая мае эксклюзіўны кантракт з Дзмітрыем Хварастоўскім, вы прысвяцілі менавіта яму...**

— Ён пайшоў з жыцця чатыры гады таму. Быў музычным кіраўніком у электратэжнічным каледжы, граў на ўсіх інструментах, спяваў. І нават больш за маму, якая кіруе аркестрам рускіх народных інструментаў у Гродзенскім музычным каледжы, трымаў руку на пульсе майго мастацкага выхавання. У шэсць гадоў адвёў мяне ў музычную школу — да Наталлі Аляксандраўны Латышавай, якая і дагэтуль застаецца маім "музычным сумленнем". Паехаў са мной у Польшчу, здымаў там кватэру, дапамагаў адаптавацца. Я ж прыехаў туды ў восьмым класе, і трэба было ўсе прадметы — і кі-

ва" пацягнуў сына ў "музыкалку", калі той, можа, маляваць хацеў...

— Ой, не, маляваць я не ўмею. Бацькі бачылі мае схільнасці. Кажуць, у маленстве мяне немагчыма было ўкласці спаць без навушнікаў. І толькі калі ўключалі оперу, я супакойваўся — і засынаў. А ў васьмі гадоў, ужо ў Мінску, на мяне такое ўражанне аказаў сімфонічны аркестр! Неабдымная моц гучання, шматквецца фарбаў — я быў скораны назаўжды.

— **Дырыжорам стаць не марылі?**

— Думаю, дырыжыраванне патрэбна для развіцця музыканта. Дырыжорская ж кар'ера — гэта іншае. А сама спроба ўявіць сябе за пультам вельмі мабілізуе увесь твой культурны і чалавечы патэнцыял, устанавівае раўнавагу паміж эмоцыямі ды розумам, мастацкай інтуіцыяй і логікай з яе амаль матэматычным "кантролем". Дый веданне аркестравых тонкасцей — вельмі важна для разумення музыкі.

— **Любімы адпачынак — усё тая ж опера ў навушніках?**

— Рыбалка.

— **За кампанію? Ці каб сядзець і ні пра што не думаць?**

— Не думаць? Ды такое ўвогуле, здаецца, немагчыма! Ну, можа, хіба як нейкае недасяжнае майстэрства тыбецкіх манахаў, што дазваляе ім так медытаваць. Бо нават калі глядзіш кудысьці на пустую сцяну, гэта адразу нараджае бездань асацыяцый — і ўсё, думкі паляцелі! А калі едзеш у тым жа метро, бачыш перад сабой незнаёмыя твары — на іх столькі "напісана"! Як жа гэта не "прачытаць"? Кожны быццам распавядае табе сваю "гісторыю". Хаця, мабыць... Вось камп'ютарныя гульні — тыя цалкам магі "выключаць".

— **А вы гуляеце?**

— Калісьці гуляў, але — толькі ў футбол. І сапраўды, забываўся пры гэтым на ўсё на свеце! Але ўсё роўна — рэальны футбол, калі сам бегаеш па полі за мячом, куды цікавейшы. У студэнцкія гады я заўсёды гуляў за каманду сваёй ВНУ. Але зараз, калі з'яўляецца вольны час, пачынаеш думаць, што дарма яго марнаваць, і...

— **...Праца працягваецца? Без асабістага жыцця?**

— Мяне запыталі на тэлебачанне. А ў грывімерыцкі ўбачыў Яе — і ўсё, каханне з першага погляду...

— **Вы, пэўна, эстэт?**

— Непраўна! Для мяне прыгожым павінна быць усё: і стасункі з людзьмі, і банальнае прыняцце ежы. Знешні выгляд, лічу, вельмі важны, ён, насамрэч, люстэрка ўнутранага зместу. Бываюць, канешне ж, выключэнні, але часцей тады, калі ты папросту не заўважыў некаторых дэталей, што не маглі не насцярожыць. Не выношу, калі прыгажосць блытаецца з гламурам. Гламур — "панты". А прыгажосць — шматгранная, яна адразу прыцягвае ўнутранай энергетыкай, вымушае, як у Гётэ, спыніць імгненне: не толькі каб замілавацца, але і задумацца. Прыгажосць і эмацыйнасць — не сінонімы. Бо ўласна эмоцыя — пэўна, штосьці больш павярхоўнае, заснаванае на прамым перажыванні. А прыгажосць скіравана яшчэ і да розуму, асэнсавання. Але ж імя яна таксама не вычэрпваецца. Здраецца, і тое "не так", і гэта — "не па правілах", а быццам свеціцца знутры — і тым прыцягальнае... Усё ж галоўнае — паказаць сябе праз касцюм, а не касцюм праз сябе. А ў музыцы — наадварот: паказаць музыку — праз сябе. Захаваць тым яе сутнасць — і адначасова пазбегнуць стэрэатыпаў...

Гутарыла Надзея БУНЦЭВІЧ

(Заканчэнне.

Пачатак на стар. 1.)

Куды можа сунуцца малады гурт, які лічыць сябе перспектывным?.. Дасылаць свае дэма-запісы на лэйблы? Дык у эпоху "торэнтаў" яны ледзьве ліпеюць, займаючыся функцыямі пасярэдніка паміж заводам, дзе "наразаюць" дыскі, і музыкантамі, за кошт апошніх. Укладаць грошы ў прадзюсаванне (як гэта і было ў часы "бітлоў") наўрад ці хто з нашых фірм наважыцца — хіба на філантрапічных пачатках...

З музычнай прэсы мы ведаем, што ледзь не ўсе сусветныя знакамітасці пачыналі свой шлях з маленькіх пракуранных клубаў, схільных да арыгінальнага рэпертуару. Але ж на Беларусі і з імі — бяда. Падобныя ўстановы нават у Мінску можна пералічыць па пальцах адной рукі.

— Месцаў з "жывой музыкай" у нас значна больш, але ж там зазвычай валадарыць разнастайныя кавер-бэнды, — удакладняе Аляксандр Мышалаў. — А кавер-бэнд — гэта стоп у развіцці!

Менавіта таму прынцыповай умовай GBOB стаў не толькі жывы гук (што, канешне ж, нават не абмяркоўваецца), але і арыгінальны рэпертуар. Няхай сабе і недасканалы ў кампазітарскім альбо паэтычным вымярэнні, аднак — арыгінальны!

Сярод удзельнікаў айчынных кавер-бэндаў часцяком можна заўважыць тых выдатных музыкантаў, хто раней выпраменьваў здаровыя амбіцыі ды здолеў іх трохі рэалізаваць. І гэта адлюстроўвае яшчэ адну прыкрасу тэндэнцыю: нават у тым выпадку, калі маладая каманда ўсё ж здолее адарвацца ад зямлі, займець лакальную папулярнасць ды атрымаць пару-тройку прэмій (балазе "Рок-каранацыя" ў апошнія гады вегетатыўна расплазілася), гэта абсалютна не азначае якіх-кольвечы істотных зрухаў у яе кар'еры. Усё тыя ж рэдкія канцэрты ў рэдкіх клубах за сімвалічны ганарар, які не акупляе нават "вытворчых" затрат...

І такі статус-кво — стамляе. Мабыць, таму і зацікавілі нас гэтыя яркія рок-прарыў апошняга дзесяцігоддзя — феерычны хрысціянска-аберыўцкі "Фляўс і Кляйн". Пад "медныя трубы" разнастайных конкурсаў... Апошнія не дапамаглі і выкоўнаму неафольк-акту "Osimira", які не так даўно спыніў існаванне.

— Прычына ў тым, што ўсе лакальныя конкурсы не даюць самага галоўнага — магчымасці выйсця на міжнародныя абшары, — перакананы Аляксандр Мышалаў. — І прагнуўшыся на наступны дзень, пераможцы разумеюць, што іхнія мары так і засталіся марамі: нічога не змянілася...

GBOB адкрывае для беларускіх музыкантаў гэтыя абшары. Перамога нацыянальнага этапа выправіцца на фінал у Бангкок, а ўжо калі пашчасціць і там "адзначыцца"... Тады мары і сапраўды могуць здзейсніцца. Гаворка нават не столькі пра галоўны прыз (яго грашовае вымярэнне ўтрымлівае пяць нулёў, аднак... прыз адзін!), колькі пра магчымасць зацікавіць сабой цэлую плейму прадзюсараў з усяго свету, папаездзіць у міжнародныя туры, завязаць кантакты... Адным словам, аўчын-ка вартая вырабу.

Як стварыць падзею, а не "латарэю"?

мію з фізікай таксама — вывучаць па-польску. Дзякуючы бацьку (а ён паляк па паходжанні) я ўжо літаральна праз паўтара-два месяцы гаварыў без акцэнта. Нават вершы пісаў: толькі першы быў рускамоўным, а ўсё астатняе — па-польску.

— **Вершы — пра каханне?**

— Не, проста, пра тыя падзеі і змены, што мяне так уражвалі ў жыцці. Неяк па-філасофску атрымлівалася.

— **А па-італьянску не спрабавалі? Вы ж там таксама вучыліся...**

— У Барыса Петрушанскага, які справядліва лічыцца адным з лепшых піяністаў і педагогаў свету і, дарэчы, адкрые гродзенскі фестываль сваім сольным канцэртам. Для гутарак з ім, як вы разумееце, італьянская мова была не патрэбна.

— **А як з'явілася прага да мовы музычнай? Не паверу, што бацька "свядома і плана-**

Стымулы не спрацавалі

Урэшце, для маладога гурта такі конкурс важны і сам па сабе. Гэта акурат той адрас, куды ён можа падаць заяўку ды быць упэўненым, што яго не толькі пачуюць, але і выслушаюць. “Паважныя дзядзькі” з журы ацэняць, узважаць... і, натуральна, надаюць крытычных аплявух. Як жа інакш? Такая магчымасць — унікальная для Беларусі. Да “Глобальнай бітвы” нешта падобнае ў нашай гісторыі здаралася хіба некалькі разоў. Прычым самым маштабным стаў фэст “Тры колеры-3”, зладжаны пад эгідай Ленінскага камсамола ў далёкім 1989 годзе...

— Да выбару членаў журы мы падыходзілі з асаблівай карпатлівасцю, — адзначае Аляксандр Мышалаў. — Хацелася бачыць у ім не проста суплёт разнапланавых прафесіяналаў, але і тых людзей, якія не застаяліся

зыкі, якія лічацца ў нас катэгорычна нефарматнымі, а гэтая характарыстыка гучыць бы прысуд. Дэс-металічны “Blood Lust” нават прабіўся ў фінал — жорсткі гроўлінг ані не спалохаў журы. Аляксандр Мышалаў таксама лічыць “дыскрэдытацыю” экстрэмальнай музыкі крыху надуманай.

— Я быў на фінале апошняга GBOB у Лондане, і вось паглядзіце, што выраблялі там шатландскія канкурсанты, — уключае ён свой смартфон, па экране якога скача сярод публікі шалёны лысы хлопец. — Адназначна, гэтая музыка — у трэндзе. Як і рэгей, і блюз, і шмат што яшчэ.

Дэвальвацыя музычных каштоўнасцей

Відавочна, прычына такой нізкай актыўнасці заключаецца зусім не ў браку патэнцыйных

Конкурс рок-каманд: ніхто не агаломшыў навізнай, а вось банальнасцей хапала...

канкурсантаў (праходзячы міма разнастайных ДК і нават СДК, нашы карэспандэнты раз-пораз чулі гітарны скрыгат з прачыненых вокнаў). А ў чым тады? Гэтае пытанне, відаць, давядзецца пакінуць без адказу: тут нават на гіпотэзы цяжка наважыцца. Вось і ў легендарнага Уладзіміра Ткачэнкі ўзнікла думка, што лепшыя чамусьці не падалі заяўкі на ўдзел у конкурсе.

— Агульны ўзровень калектываў я магу ахарактарызаваць як вельмі нізкі, — шчыра канстатаваў ён. — Было некалькі “пробліскаў”, якія вылучаліся на непрыглядным агульным фоне, аднак у цэлым маладыя музыканты пакуль не парадавалі...

І сапраўды, сярод тых калектываў, якія давалася ўбачыць (а абсалютная большасць сярод іх — самыя што ні ёсць “неафіты”), ніводзін не агаломшваў хаця б нават свежасцю задумы,

“Avias”, — кажа Уладзімір Ткачэнка. — Бо за тэхніку ігры на гітары, на вялікі жаль, адзначаць проста няма каго: ніводнага запамінальнага сола. Бубначоў добрых з дзясятка было, басісты — таксама больш-менш, а вось гітарысты... Ды і вакал — тое ж самае: хіба пара-тройка салістаў прадэманстравала хоць нейкую стабільнасць у інтанаванні, а ўсе іншыя — поўная самадзейнасць...

Бубначку Віку, адзначу, асаблівым словам згадалі не раўнуючы ўсе члены журы — падобна, менавіта яна стане самай яркай асобай конкурсу. Асабліва калі ўлічыць, што з асобамі, на жаль, увогуле цяжкавата. На думку мэтра, прычына такога стану рэчаў — акурат у марах ды прагненнях маладых музыкантаў. Ім хочацца вядомасці, грошай, славы...

— Калі я пачынаў, калі пачыналі іншыя музыканты з майго пакалення, мы прагнулі, прыз-

Аплявуха ад майстра ў якасці ганарару

ў сваім развіцці. Мяркую, гэта аднолькава датычыцца літаральна кожнага з “суддзяў” — ад заслужанага артыста Рэспублікі Беларусь Уладзіміра Ткачэнкі да лідара “Князя Мышкіна” Леаніда Нарушэвіча, што вольна ўжо які год выяўляе альтэрнатыўны погляд на музыку як такую...

У “калегію прысяжных” увайшлі і легендарны ды-джей Андрэй Халадзінскі, і ўсім вядомы музычны крытык Андрэй Клімаў, і Ігар Варашкевіч з гурта “Крама”... Таму нават сама магчымасць пачуць узважае крытычнае выказванне пра сваю творчасць (а яго павінен быў агучыць кожны член журы пра кожнага канкурсанта) мусіла стымуляваць маладых музыкантаў. Не кажучы ўжо пра тое, што гэтыя выказванні неўзабаве маюць з’явіцца на экранах тэлеканалаў “Беларусь 2” і “Беларусь 24” разам з самімі выступленнямі...

Тым не менш, згаданыя стымулы чамусьці не спрацавалі. На конкурс было пададзена трохі больш за тры дзясяткі заявак, потым некалькі гуртоў адсяліся самі сабой, забяспечыўшы роўны лік... Відавочна, гэта вельмі мала.

Першы этап нацыянальнага конкурсу, які меўся ўключаць рэгіянальныя адборачныя туры, быў прапушчаны арганізатарамі цалкам абачліва: пры такой актыўнасці не было б з каго выбіраць! З-за межаў Мінска паступілі хіба лічаныя заяўкі. Гэта тым больш дзіўна, асабліва калі ўлічыць, што рэгіянальныя каманды і ўвогуле вырачаны варыянта ва ўласным соку ды граць хіба для знаёмых дзяўчатак — ніякі сталічны прадзюсар ніколі да іх не прыедзе, “гарызантальныя” сувязі ў нас пакуль наладжаныя вельмі слаба, а пэўная папулярнасць гурта “В:Н” з маленькага гарадка Бяроза — відавочнае выключэнне з правілаў.

Тым больш, конкурс адметны яшчэ і тым, што ён не абмінаў увагай нават тыя стылі рок-му-

Прыкрая тэндэнцыя: нават у тым выпадку, калі маладая каманда ўсё ж здолее займець лакальную папулярнасць ды атрымаць пару-тройку прэмій, гэта не азначае якіх-кольвечы істотных зрухаў у яе кар’еры. Усё тыя ж рэдкія канцэрты ў клубах за сімвалічны ганарар, які не акупляе затрат...

не кажучы ўжо пра бездакорны прафесіяналізм. З гэтым увогуле пакуль праблема. Уладзіміру Ткачэнку належыць выканаць няпростую задачу: уручыць спецыяльны прыз для лепшага гітарыста. Прыз, трэба адзначыць, не сімвалічны — гэта той інструмент, пра які можа толькі марыць “рэгіянальны” Джымі Пэйдж. Але...

— Мы ўжо тут жартавалі ў журы, што гэты падарунак лепш за ўсё аддаць бубначцы з гурта

нацца шчыра, зусім іншага: навучыцца граць, — згадвае Уладзімір Ткачэнка. — Вучыцца тады асабліва не было дзе (зрэшты, як і цяпер), але мы працавалі ў поце чала, пераймалі сёе-тое адно ў аднаго і нека ўдасканаліся. Мабыць, менавіта таму Мінск некалі называлі горадам гітарыстаў...

Цікава, але ўражанні Леаніда Нарушэвіча супадалі з пазіцыяй Уладзіміра Ткачэнкі амаль слова ў слова. Ён таксама казаў пра пэўную “дэвальвацыю каштоўнасцей”, што адбываецца на айчыннай рок-сцэне:

— Раней вялікае значэнне мела валоданне інструментам, а таксама тэксты, асабліва калі на “мове”. А цяпер... Баюся, многія канкурсанты нават не зразумеюць, паводле якіх крытэрыяў мы іх ацэньваем.

І яшчэ. Уладзімір Ткачэнка закронуў вельмі важную праблему: няма дзе ўдасканальвацца. Дзесьці — як, напрыклад пры Гомельскім гарадскім цэнтры культуры, — існуюць “школы маладога байца”, але... Гэта, хутчэй, выключэнне з правілаў. І таму сама сабой з’яўляецца прапанова: чаму б у перспектыве не скарыстаць той часавы прамежак, што аддзяляе адборачныя туры беларускага GBOB ад яго фіналу (сёлета ён — у кастрычніку) для правядзення майстар-класаў? Можа, нават з тэлеверсіяй — на ўзор “Фабрыкі зорак”.

— Урэшце, самае галоўнае — гэта пачаць, — перакананы Уладзімір Ткачэнка. — Калі конкурс стане традыцыяй, ён сам сабой зробіцца стымулам для маладых гуртоў, прымушыць іх рыхтавацца ды адточваць тэхніку. Таму спадзяюся, што ўжо на наступны год мы ўбачым зусім іншую карціну...

За бітвай рок-музыкантаў сачыў Ілья СВІРЫН

Меркаванне ў тэму

Ацалелыя “кураняты”

У адборачных турах на ўдзел у міжнародным конкурсе “The Global Battle of the Bands” ад Беларусі было ажно 30 кандыдатаў. Не пагаджуся з тымі, хто лічыць, што гэта замала. Наадварот, гэта непараўнальна многа — ажно зашкальвае! Бо справа не ў тым, колькі ўвогуле ў нас рок-гуртоў, уключаючы так званыя дваровы рок, а ў тым, колькі з іх у стане рэальна ацаніць свае сілы. Не па прынцыпе: маўляў, нашым сябрам падабаецца, а — раўняючыся на сапраўдны міжнародны ўзровень.

Уласна кажучы, папярэднія вынікі праслухоўванняў у тым і пераканалі. Адзіная надзея, што да другога адборачнага этапа на GBOB, які пройдзе ўвосень, калі традыцыйна падлічваюць ацалелых “куранят”, вылучаныя гурты прыбавяць хаця б крыху балаў да сваёй творчай формы і мастацкай вагі. Але ж колькі можна паспець за той час, што застаўся? Як ні круці, а ў музычным мастацтве разлічваюць на хуткія тэрміны не даводзіцца: усё напрацоўваецца спакваля, а не з наскоку ды разбегу. Вынік у той жа ігры на гітары — стабільны, замацаваны — не можа ўзнікнуць адразу. А вось разбурыць штосьці — як абаранак з’есці: не будзеш займацца — тэхніка адразу страціцца, застанецца хіба “тэрэтычнае” ўяўленне таго, як гэта павінна быць. Пакуль жа наша “альтэрнатыўная плынь” (дакладней, тыя, хто сябе да яе прылічвае) не дасягнула нават самога ўяўлення пра “што такое добра, а што такое дрэнна”. Усе — зоркі.

Многія чамусьці лічаць, што галоўнае — прыдумаць для сваіх “першых спроб” мудрагелістую назву стыля, якой раней не было. Авалодваць сусветна вядомымі кірункамі — залішняе. Бо новая назва адразу стварае адчуванне, што параўноўваць

апрыёры няма з чым. А значыць — вось яна, жаданая індывідуальнасць, што ўзнікае, лічыце, на пустым месцы. Рэальна новага — нічога, акрамя спалучэння літар. Але ж колькі ганарлівасці! Нават мастакі паводзяць сябе больш сціпла, называючы свае міксты “аўтарскай тэхнікай”. І гэтак спалучэнне няўмеласці з пыхай мае не столькі эстэтычныя, колькі сацыяльныя карані. Бо, да прыкладу, на тым жа “Славянскім базары ў Віцебску” прадстаўнік расійскага шансона не саромецца прылюдна давесці, што пакуль сядзеў, прабачце, у прыбіральні, паспеў развучыць тры акорды на гітары, якімі карыстаецца і дагэтуль. Дык чым “альтэрнатыва” горшая?

Я не абагульняю. Але так ужо закладзена ў псіхалогіі, што лепшыя, здараецца, не спяшаюцца вольна так адразу — і на міжнародную прастору. Чым больш дасягнута, тым больш здаецца, што гэта — мала. Тыя ж, каму губляць няма чаго, пхнуцца ва ўсё дзіркі, абы тыя былі больш-менш прэстыжнымі. Мы ўдзельнічалі ў міжнародным адборы! Як гэта было насамрэч — забудзецца, факт — застанецца. Таму на ўсіх конкурсах, асабліва калі яны яшчэ толькі пачынаюць “раскручвацца”, існуе практыка не “самацёку”, а спецыяльнага запрашэння моцных удзельнікаў: каб тыя адразу ўтваралі патрэбны ўзровень. Пакуль жа — будзем спадзявацца, што калі практыка вылучэння на GBOB захавецца, дык наступным разам сітуацыя будзе лепшай. Бо сёння магчымасцей для той жа самаадукацыі куды больш, чым раней. У параўнанні з тымі ж савецкімі дзесяцігоддзямі, не хапае хіба... забароны. Няўжо менавіта яна была стымулам? Вядома, не. Але выступала своеасаблівым “сітам”, што пакідала ў альтэрнатыўных напрамках толькі тых, хто без гэтага не ўяўляў свайго жыцця. А значыць — працаваў ды працаваў...

Надзея БУНЦЭВІЧ

Раскадроўка

“Свет гатоўкі супраць свету простых людзей” — мяркую, менавіта такі тызер (рэкламную “дражнілку”) можна даць новай поўнаметражнай ігравой карціне “Бабу” вытворчасці кінакампаніі “New Wave Production” сумесна з Нацыянальнай кінастудыяй “Беларусьфільм”. Прэзентацыя навінкі, у стварэнні якой былі задзейнічаны творчыя сілы Беларусі і Азербайджана, у сталічным Доме кіно яшчэ раз пераканала: нацыянальнае кіно яшчэ доўга не пабачым.

«Бабу»: свет у лякале

Здавалася б, адкуль такія псімастычныя высновы? Перад намі — уцямыны прадукт, які прыйдзецца даспадобы, па меншай меры, глядачу, неаб'якаваму да сярэдняга тэлевізійнага кіно, а то і больш. У прынцыпе, менавіта на вытворчасць падобнага тэлекантэнтна і скіравана дзейнасць названай маладой кінакампаніі, што за двухгадовы тэрмін свайго існавання паспела нямаля зрабіць. Напрыклад, па заказе аднаго вядучага расійскага тэлеканала ўдзельнічала ў здымках серыяла “Сямейны дэ-тэктыў”, па замове іншых каналаў краіны-суседкі працавала над серыяламі “Вангелія”, “Жанчыны не даруюць”... У выпадку ж з “Бабу” студыя ўвайшла ў спіс пераможцаў Адкрытага Рэспубліканскага конкурсу кінапраектаў (як, зрэшты, і з яшчэ адной ініцыятывай). Што ж маем на выхадзе? Дзіўную жанравую сумесь: крымінальную меладраму, якая цалкам кладзецца ў лякала непатрабавальных запытаў сапсаванага “мылама” глядача.

У карціне ёсць усе неабходныя складнікі даступнага кіно: адзінокая вясковая жанчына Паліна (яе ўвасабляе наша Тамара Міронава), дачка багатага бізнесмена — пры-

гажуня Лейла, якую выкралі цынчныя злачынцы, і заможныя, але ж прыстойныя бацькі дзяўчынкі, што турбуюцца пра тое, каб іхняя сямігадовая дачка вярнулася дадому жывая і здаровая.

Па сутнасці, нават з гэтым “наборам” герояў можна было б стварыць прыстойную карціну, аднак прымітыўнасць рэжысёрскага бачання робіць з, па шчырасці, сярэдняга сцэнарыя яшчэ больш сярэдня прадукт. Неверагодна зацягнутыя сцэны (малітвы Паліны ў царкве, плачу Лейлы ў лесе, душэўных пакут яе бацькоў — ахвяр кіднэпінгу, тэлефонных размоў злачынцаў, сцэна пачастунку Лейлы драмікамі і г. д.) ператвараюць ігравую карціну

Нацыянальнае кіно... ізноў “не заўважылі”

ў серыял. Акцэнтны на пэўны псіхалагізм, эмацыйны стан герояў расставлены так “тлуста”, што часам забываешся на агульнае дзеянне. Эклетыка кінамавы — вось галоўны прыкры недахоп “Бабу”, і пэўны бюджэт фільма тут сітуацыю не выратаўвае.

Па-другое, ці нават па-першае, нельга не заўважыць, як выглядае Беларусь у гэтай цудоўнай гісторыі выратавання дзяўчынкі з Азербайджана. Візуальныя абліччы беларускага краю — гэта палі, лясы,

сельскія дарогі, вясковыя двары з пакрыўленымі агароджамі, сціп-ляя дамкі... Сталічныя ж віды абмяжоўваюцца адно праспектам Незалежнасці і ЦУМам. Што да візуальнай падачы Азербайджана, то гэта шыкоўная панарама Баку, відарысы мячэці, уражальныя краявіды Каспійскага мора... З аднаго боку, сям'я Лейлы — упэўнены бацька, прыгажуня маці, якія ўяўляюць азербайджанскі свет бізнесу і справы, з іншага — адзінокая Паліна ў вясковай хатцы, яе кала-

рытныя суседзі, якія, па сутнасці, не ведаюць, што рабіць у дадзенай сітуацыі... Зразумела, што аўтары стужкі хацелі падкрэсліць: гэтыя два светлы бліжэй, чым думаецца, — усіх яднае чалавечнасць, спагадлівасць, дабрыня, ды і Паліна — сапраўдны “душа-чалавек”. Але неяк прадказальна “спрошчваюцца”, “сплескаваюцца” гэтыя абліччы да тыпажоў — і Беларусь у выніку зноў паўстае “добрай суседкай” ці “малодшай сястрой” “недзе збоку”. Так, у “Бабу” прысутнічае і лінія беларускіх “сілавікоў”, якія з'яўляюцца ў патрэбны момант, але гэта не змяняе агульнага ўражання.

А цяпер хочацца вярнуцца ў пачатак матэрыялу — да нацыянальнага кіно. Вось ізноў мы паглядзелі новую карціну, зробленую, у тым ліку, і на дзяржаўныя грошы, ізноў пабачылі сваіх акцёраў на экране (у стужцы задзейнічаны, акрамя Тамары Міронавай, нашы вядомыя Аляксандр Кашпераў, Андрэй Душакін, Ігар Дзянісаў...) і парадаваліся, што гэтым разам яны ўсё ж — у галоўных ролях, нават убачылі ў новым праекце перспектывы пракатнага лёсу па рэспубліках былога СССР а вось таго самага нацыянальнага кіно, як кажуць, так і “не заўважылі”. Нельга не адзначыць пэўныя крокі “Беларусьфільма” ў наладжванні стабільнага кінавытворчага працэсу, у набыцці вопыту кааперацыі, нават у засваенні навыкаў стварэння спецэфектаў, але галоўнае пытанне паранейшаму застаецца адкрытым: калі ж мы ўбачым тое кіно, якое без патуранняў і эквівокаў зможам назваць СВАІМ?

Пакуль жа маем толькі годныя “адзінкі”, практыку ды станючы прыклад сумеснай вытворчасці. І “Бабу”, нягледзячы на добрую ігру асобных акцёраў, на жаль, тут не сталася выключэннем.

Прэм'ера ж новай стужкі для глядачоў запланавана на восень.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

**На здымку:
сцэна са стужкі “Бабу”.**

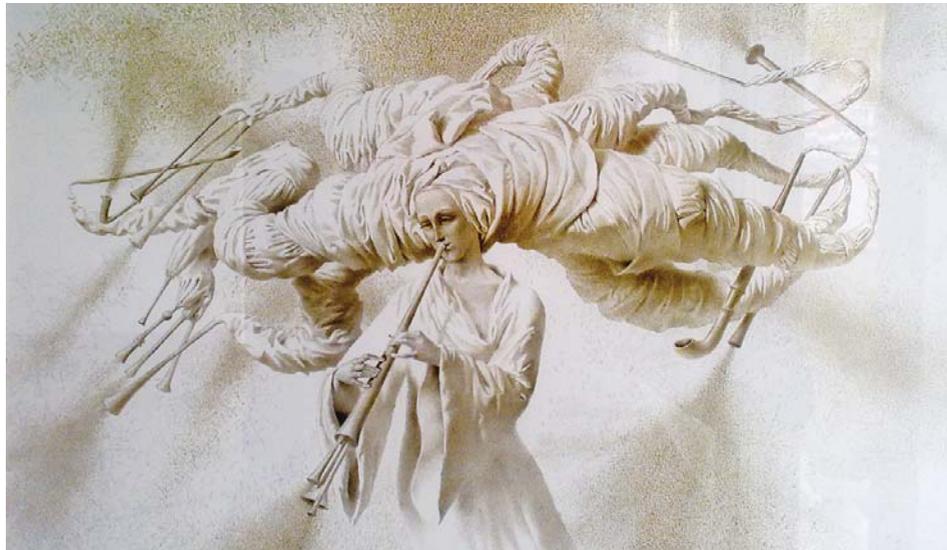
Мастыхін

Творчая секцыя «Верасень» Беларускага саюза мастакоў, што ў 2014-м будзе адзначаць сваё 25-годдзе, ужо адзінаццаты раз прэзентуе глядачу сваю выстаўку ў Палацы мастацтва. Біенале “вераснёўцаў” прадастаўляюць мастакам магчымасць не толькі ўбачыць работы калег, але і зірнуць на сваю творчасць з іншага боку. Нягледзячы на тое, што першапачаткова «Верасень» ствараўся як супольнасць графікаў, з часам «вераснёўцы» значна пашырылі свой творчы дыяпазон: яна ўключае і станковую графіку, выкананую ў розных тэхніках, і ілюстрацыі, і ўласна жывапіс.

У секцыі сфарміравалася “аблічча” і выставачныя традыцыі. Вобраз усіх экспазіцый «Верасня» ствараецца найперш агульнай культурай падачы, шырокім спектрам традыцый, цікавасцю да агульначалавечых каштоўнасцей, асацыяцый. Стылістыка і кола прыхільнасцей у сяброў секцыі разнастайныя — ад рэалізму і імпрэсіянізму да сюррэалізму і сімвалізму, — аднак гарманічна спалучаюцца ў адзінай выставачнай прасторы. Іх аб'ядноўваюць лірыка і рамантычная сімволіка, у той або іншай ступені ўласцівыя ўсім прадстаўленым у экспазіцыі мастакам. І калі выстаўку мінулых гадоў можна было “абвінаваціць” у залішняй традыцыйнасці, то сёлета здараюцца і нечаканыя адкрыцці.

Для многіх «вераснёўцаў» справай жыцця стала праца ў кніжнай графіцы, асабліва дзіцячай. Прадстаўленыя на выстаўцы ілюстрацыі да казак у тэхніцы акварэлі С.Волкава, Г.Паплаўскага, Н.Паплаўскай, Н.Суставай вылучаюцца яркай індывідуальнасцю стылю, пэўнасцю сюжэтаў, увагай да абліччаў персанажаў, захоўваючы высокую культуру інтэрпрэтацыі і засваення літаратурнага матэрыялу. Акрамя ілюстрацый, С.Волкаў прэзентаваў новую серыю «Ева»: жаночыя выявы, выкананыя ў тэхніцы класічнага алоўкавага малюнка.

Інтэрпрэтацыя “Верасня”

У.Швайба. “Гукі думак”.

Ужо даўно адной з упадабных тэхнік і «візітоўкай» мастакоў секцыі з'яўляецца акварэль. Яна прадстаўлена ў экспазіцыі ва ўсёй шматстайнасці: ад традыцыйных кветкавых матываў (Т.Чарнышова), вольнай інтэрпрэтацыі пейзажа ў «мокрай» тэхніцы (Я.Саковіч), у спалучэнні з алоўкам (Л.Ліхадзед), пяром (Л.Пашчасьева) да імправізацыйных і асацыяцыйных вялікіх станковых аркушаў І.Лобан. Нечаканыя работы ў змяшанай тэхніцы з выкарыстаннем акварэлі, вельмі тонкія і маляўнічыя, прадставіла Н.Марчанка, якая дагэтуль выстаўляла станковы жывапіс, пераважна нацюрморт. Неабходна адзначыць, што, пры агульным імкненні сучаснай беларускай графікі да тэхніцызму і друкаваных тэхналогій, як і раней, мастакі секцыі захоўваюць пэўнасць падкрэслена самаробнай графіцы. Нароўні з акварэллю і алоўкам гэта — класічны малюнак пяром і тушшу (У.Пашчасьеў), самапаглыблены кампазіцыі ў духу позняга рускага сімвалізму (Т.Царова), фантазійныя манатыпіі (М.Эрэнбург).

Адзінаццаты праект: ад рэалізму да сімвалізму

Кожны мастак шукае і вынаходзіць уласныя спосабы выказвання, і гэта якраз той выпадак, калі стараннае аздабленне не пераходзіць у разгледзець індывідуальную манеру мастака. М.Сенькін, які на «Верасні-2011» выстаўляў стрыманы абстрактны жывапіс, сёлета паказаў патрабуючы пільнага ўглядавання камерны метафарычны трыпціх «Нарвегія». Вельмі незвычайную, філасофскую і тэхнічна бездакорную буйнафармацкую графіку, выкананую пяром, экспанавалі У.Швайба. Не менш тэхнічныя, вытанчаныя арнаментаваныя афорты на евангельскія тэмы паказала Т.Дзяменчыца. Разнастайна быў прадстаўлены і жывапіс. Энергічная і жыццесцвярдзальная манера У.Шнарэвіча, якая адпавядае характару аўтара, суседнічае з дэкаратыўнымі фактурнымі кветкамі У.Белавусавай-Кірыенка. Я.Жылін, даўно вядомы сваімі акварэлямі, прадставіў на гэтай выстаўцы лірычны алейны жывапіс. І.Касабука прэзентавала як стыльны жывапіс, так і графіку, адметныя дэкаратыўным ды каларыстычным густам.

Як і заўсёды, на «Верасні-2013» можна ўбачыць работы мастакоў старэйшага пакалення, што адзначаюць юбілей. Гэта новыя гарадскія пейзажы К.Паплаўскай, акварэлі Я.Саковіча, міні-выстаўка эпажыхай сюррэалістычных твораў Ю.Зайцава. Яшчэ адной традыцыйнай з'яўляецца экспанаванне на справаздачных выстаўках рэтраспектыву калег, якія пайшлі з жыцця. У цяперашняй экспазіцыі гэта малюнак і акварэлі вядомага графіка і аднаго з кіраўнікоў «Верасня» М.Рыжыкава.

Выстаўка цікавіць самага рознага глядача, першым чынам — магчымасцю прасачыць творчае развіццё таленавітых індывідуальнасцей, для якіх галоўным застаецца не самарэклама, а трапяткое стаўленне да мастацтва і яго ролі ў навакольным свеце.

Марына ЭРЭНБУРГ

Класік

100 гадоў таму, у лютым 1913-га, Віталь Цвірка нарадзіўся, каб у сваім пейзажным жывапісе нахніна і моцна праславіць Радзіму — Беларусь — на ўвесь культурны свет. Народнага мастака няма з намі ўжо дваццаць гадоў, але вядома: мастакі не паміраюць, бо для нас і нашых нашчадкаў застаюцца іхнія работы, у якіх, калі гэтыя работы таленавітыя, народжаныя шчодрым сэрцам і душой, пульсуюе гарачая кроў творцы...

Выстаўка карцін Віталія Цвіркі, якая адкрылася 29 жніўня ў Палацы мастацтва, — эпілог да святкавання юбілею маэстра. А пачалося яно яшчэ на пачатку года — з IV Міжнароднага фестывалю пейзажа ў гонар В.К. Цвіркі ў галерэях "Ракурс" і "Лабірынт" Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, дзе побач з жывапісам ды акварэллю былі прадстаўлены графіка ды фота сучасных майстроў. Потым цягам амаль трох месяцаў у Нацыянальным мастацкім музеі з вялікім поспехам экспанавалася выстаўка работ мастака пад назвай "Дыханне Сусвету". Там жа, у НММ, 14 лютага, у дзень нараджэння Майстра, адбылося памятнае гашэнне паштовых канвертаў,

Хіба зноў "міраж Цвіркі"?

В.Цвірка. "Ружовы вечар".

прысвечаных юбілею, а вучні Мінскай мастацкай школы №1 імя Цвіркі прадставілі калажы па сюжэтах твораў жывапісца. Адбылася таксама і прэзентацыя кнігі-манаграфіі "Віталь Цвірка" з серыі "Знакамітыя мастакі з Беларусі" выдавецтва "Беларусь". Акрамя таго, выстаўка адной карціны — "Пейзаж" — прайшла ў гомельскім палацы Румянавых-Паскевічаў. Да юбілею быў створаны і дакументальны фільм пра жыццё ды творчасць Віталія Канстанцінавіча (сцэнарый — Л.Крушынскай, рэжысёр — С.Агеенка).

У экспазіцыі ж Палаца мастацтва прадстаўлена больш за 50 работ В.Цвіркі, галоўным чынам — з фондаў Саюза мастакоў і сям'і жывапісца. Ёсць карціны і малавядомыя. Які раз хачу сказаць: гэта быў унікальны Майстар, тонкі і тэмпераментны, чалавек неспакойнай думкі і моцнага пачуцця, які па праве заняў выдатнае месца ў сучасным пейзажным ліра-эпічным жывапісе як сапраўдны пясняр зямлі беларускай. Мне пашанцавала: я добра ведаў Віталія Канстанцінавіча, шмат разоў сустракаўся з ім не толькі па творчых пытаннях, але і ў сямейна-бытавой прасторы...

Вось іду я па выстаўцы, узіраюся ў ягоныя карціны — і сэрца сціскаецца ад успамінаў тых ужо далёкіх дзён, калі я некалькі разоў разам з Цвіркам бываў на пленэрах у Вязынцы і Раўбічах, дзе назіраў, як маэстра працаваў... І не мог пазба-

віцца адчування, што на маіх вачах тварыўся цуд: жывапісец узнаўляў складаныя контуры ландшафту, яго зменлівыя фарбы з такой свабодай ды лёгкасцю, што спачатку здавалася, быццам пейзаж не пісаўся, а праступаў на палатне пад ударамі пэндзля. Але чым далей, тым больш пачынаў разумець, якая цяжкая гэтая вонкавая лёгкасць, як далёка мастак ад паўтору натуры. Ён гутарыў з прыродай, давяраючы ёй свае думы і хваляванні. І прырода ішла яму насустрач. Гэта і складала тэму палатна, жывую душу яго...

Віталь Цвірка як мастак еўрапейскага маштабу, лічу, для Беларусі — тое, што для Арменіі — Сар'ян ці для Расіі — Левітан, бо знайшоў на нацыянальнай аснове сваё філосафскае бачанне, сваю пластычную мелодыку, вострасучасную мастакоўскую інтанацыю. І можа, калі-небудзь ажыццявіцца мая мара: прайсці ў Мінску па вуліцы імя Віталія Цвіркі, зазірнуць на гадзінку ў Палац мастацтва імя Віталія Цвіркі, пакласці букет кветак да помніка яму ў нашым горадзе або дзесьці ў Гомелі ці ў Буда-Кашалёве, на яго радзіме... Я ўжо не кажу пра тое, што вельмі хацеў бы бачыць у нашай сталіцы Карцінную галерэю Віталія Канстанцінавіча. Ён гэта заслужыў, можа, як ніхто іншы. Бо юбілей юбілеем — і потым, у "неюбілейныя" гады, многае, на жаль, забываецца, ператвараючыся ў нейкі міраж...

Барыс КРЭПАК

Бамонд: опера, балет

Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета паказаў на гэтым тыдні сусветную прэм'еру нацыянальнага твора — балета Вячаслава Кузняцова "Вітаўт".

Фота Міхаіла НЕСЦЕРАВА

Прэм'ера

З 5 верасня ў кінатэатрах нашай краіны распачаўся пракат паўнаметражнай стужкі "Сляды апосталаў". Галоўныя ролі ў ёй выконваюць нашы акцёры — Павел Харланчук (на здымку) і заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Ігар Сігоў. На здымку: кадр са стужкі.

Яго называлі беларускім Павароцці, параўноўвалі ўзлёт спеўнай кар'еры з запускам ракеты. 10 верасня саліст Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета, заслужаны артыст краіны Марат Грыгорчык, вядомы ў многіх кутках свету, мог бы святкаваць 51 дзень нараджэння. Але... Памёр у 2011-м.

— Ён пайшоў з тэатра ў 2003-м: па стане здароўя, — расказвае маці спевака Марыя Адамаўна. — Больш нідзе не працаваў, але з музыкай не развітваўся. Пісаў песні: музыку і словы. Марыў склаці кватэрт тэнараў і гастраляваць з ім па свеце, выпусціць дыск. Шукаў спонсараў, нават напісаў ліст прэзідэнту адной італьянскай фірмы. Той у свой час так быў захоплены яго спевамі, што стаў хросным бацькам Марата, абяцаў дапамагачь яму ў творчай кар'еры. Адправіць гэты ліст не паспеў. Памёр нечакана: заснуў — і не прачнуўся...

Марат Грыгорчык спяваў у нашым тэатры трынаццаць гадоў. Прычым стаў вядучым салістам яшчэ ў студэнцтве. Дый вучэбныя пастаноўкі з ягоным удзелам, што ладзіліся ў опернай студыі Акадэміі музыкі, становіліся сапраўднай культурнай падзеяй. Калі ў "Багеме" Дж.Пучыні ён схіляўся над паміраючай Мімі, якую спявала Леся Лют (цяпер — салістка Музычнага

Майстар

тэатра), зала плакала разам з ім. Бо Рудольф скараў не толькі тэнарам — цёплым, чарадзейным, — але і тонкасцю пачуццяў. Гэта быў не проста оперны персанаж, а менавіта прадстаўнік сапраўднай багемы — таленавітай моладзі, багатай на творчыя памкненні, ды беднай на грошы. У тым студэнцкім спектаклі, які па складзе салістаў прэтэндаваў ледзь не на сусветны ўзровень, Марат іграў сябе самога — творцу, поўнага амбіцыі і надзей, але крыху бездапаможнага ў складаных жыццёвых рэаліях. Сярод студэнцкіх пастановак з удзелам Марата Грыгорчыка запомнілася і "Матухна Кураж" — фантазія рэжысёра Сямёна Штэйна паводле аднайменнай оперы Сяргея Картэса.

Мары Марата

А колькі адметных партый было ў тэатры! Таміна ў "Чарадзейнай флейце" В.А. Моцарта, Герцаг у "Рыгалета", Альфрэд у "Травіаце", Рычард у "Балі-маскарадзе" Дж.Вердзі, Пінкертон у "Чыа-Чыасан" Дж.Пучыні... У ягоных герояў-каханкаў (а каго яшчэ найперш спявае тэнар?) немагчыма было не закахацца, нават калі голас, як у адным з фрагментаў "Рыгалета", гучаў за сцэнай... Прычым вельмі хутка Марат стаў спяваць не толь-

кі лірычных герояў — ён пашырыў свой рэпертуар да такіх найскладаных партый драматычнага тэнара, як Каварадосі ў "Тосцы" Дж.Пучыні, Хазэ ў "Кармэн" Ж.Бізе, Канія ў "Паяцах" Р.Леанкавала. Абсалютна не тыповым, папраўдзе "касмільным", адарваным ад грэшнай зямлі, быў ягоны Юродзівы ў "Барысе Гадунове" М.Мусаргскага (невывадкова, мабыць, яшчэ першакурснікам, на XIII Усеаюзынным конкурсе імя М.Глінкі, ён атрымаў спецыяльны

прыз за лепшае выкананне твора гэтага кампазітара). У "Майстры і Маргарыце" Яўгена Глебава ён рыхтаваў дзве розныя партыі — Майстра і Іешуа. Дзякуючы такому супадзенню, міжволі напрошвалася папраўдзе філасофская паралель паміж Творцам і Сынам Божым.

А самай першай партыяй стаўся Ленскі ў "Яўгеніі Анегіне" П.Чайкоўскага. Ад кранальнай постаці загінулага паэта працягнулася нітка і да Швеціловіча ў "Дзікім паляванні

караля Стаха" Уладзіміра Солтана. Дарэчы, у гэтым спектаклі Марат спяваў разам са сваім выкладчыкам — Анатолем Генералавым.

— Ён заўсёды казаў, — працягвае маці, — як яму пашанцавала з прафесарам. Вучыцца вакалу ён пачаў даволі позна, пасля Тэхналагічнага інстытута, дзе ім ганарылася ўся ВНУ, пасля некалькіх гадоў працы галоўным інжынерам лясгаса ў Краснаполлі, пазней — інжынерам-канструктарам. Ён увогуле быў такі працавіты, старанны, спортам займаўся, у будаўнічых атрадах — завадатар. А калі працаваў майстрам на станкабудаўнічым заводзе імя Кірава, на аглядзе самадзейнасці яго "заўважылі", прапанавалі вучыцца музыцы далей...

Марыя Адамаўна кажа "далей", бо ў дзяцінстве Марат скончыў сталічную музычную школу імя М.Аладава па класе трамбона. Другім інструментам, якім ён там авалодаў, стаў акардэон.

Ды ўсё ж у памяці прыхільнікаў — у нас і ў замежжы (а менавіта ў 1990-я не толькі наша балетная, але і оперная трупа пачала актыўна гастраліаваць па Еўропе, удзельнічаць у фестывалях) — Марат Грыгорчык застаўся оперным салістам. Нават калі выступаў у канцэртах — пад раяль ці з аркестрам (у тым ліку з народным імя І.Жыноўіча). У касе таго ж Опернага тэатра часта можна было пачуць: "А калі спявае Грыгорчык?". Бо публіка хадзіла не толькі на пэўныя спектаклі — яна хацела слухаць яго незабыўны голас...

Надзея БУНЦЭВІЧ

Абаянне сціплай манументалістыкі

Маршрут па слядах Міцкевіча можна прадоўжыць у цяперашнім райцэнтры Шальчынінкай. “Ліліпуцікі” помнік, устаноўлены замест подыума на вялізнай бетоннай дузе, цікавы хіба як кур’ёз. Затое на старых каталіцкіх могілках усталявана шылда, згодна з якой менавіта тут у лістападзе 1821 года будучы класік прасякнуўся народным абрадам Дзядоў.

Літаратуразнаўца і перакладчык аднайменнай паэмы Сяргей Мінкевіч, да якога мы звярнуліся па кансультацыю, да такой версіі ставіцца скептычна. Маўляў, спецыялісты лічаць інакш: Міцкевіч натхняўся, хутчэй за ўсё, на роднай Навагрудчыне. Але сціплы твор мемарыяльнага мастацтва робіць чароўную справу: яму верыць...

Зрэшты, колькі мы ні дапытваліся, што ж такое звязвае тыя мясціны і з Каліноўскім, якому быў устаноўлены помнік намаганнямі беларускай дыяспары, нічога ў адказ не пачулі. Гістарычнага бэкграунду ў гэтых мясцінах бракуе: “зорны час” для звычайнай вёскі Вялікія Салечнікі пачаўся хіба гадоў сорок таму. Але пры гэтым сёння ўжо не скажаш, што турысту (асабліва беларускаму) там няма чаго рабіць. З дапамогай зусім не мудрагелістых спосабаў прыкметна вырастае лік патэнцыйных аб’ектаў паказу, які раней вычэрпваліся сціплым сядзібным домам нейкіх паноў з інтрыгоўным прозвішчам Вагнер.

Шэдэўры па-тургельску

Росквіт “рэтраспектыўных стыляў” на захадзе Расійскай імперыі заканамерна прыпаў на пачатак XX стагоддзя, калі лібералізацыя рэлігійнай палітыкі ў момант выклікала каталіцкі будаўнічы бум. Цяжка патлумачыць, чаму, але ў яго эпіцэнтры апынулася менавіта Віленская губерня. І ўжо зусім няўцям, чаму галоўныя шэдэўры той пары з’явіліся акурат у тых мясцінах, якія цяпер сталі памежнымі: сціплых, здавалася б, вёска або мястэчка Відзы, Гервяты, Нача... Іх пералік будзе няпоўны і без папраўдзі ўражальнага касцёла Унебаўзяцця Найсвяцейшай Панны Марыі ў вёсцы Тургеляй, што па той бок мяжы.

І гэта не проста паўтор форм віленскага барока. Галоўная “разыначка” архітэктуры — нібы “інкруставаны” друмам фасад (нічога падобнага нам бачыць раней не даводзілася!) — наўрад ці магла з’явіцца пры будаўнічых тэхналогіях канца XVIII стагоддзя. І што цікава — той друм на сваіх вазах цягаў не хто іншы, як мясцовыя сяляне, яны ж і

Турпраект “К” па колішнім Віленскім краі

Перасячэнне мяжы з Літвой на веласіпедзе — вельмі добры спосаб адчуць перавагі гэтага віду транспарту перад усімі іншымі. Аб’ехаўшы вялізную калону фурды злавіўшы зайдросныя позіркы “дальнабой”, ты не ўзабаве ўжо прасоўваеш свой пашпарт у акенца і... вуля! На ўсю справу — якія паўгадзіны. Мяжы з Еўрасаюзам мы асабліва і не ўважылі. Паабал дарог былі такія ж самыя прыгожыя краявіды, такія ж самыя дагледжаныя вёскі ды мястэчкі (са звычайнай лыжкай дзёгцю ў выглядзе якой закінутай фермы), ды і самі дарогі ў нас зусім не адрозніваюцца ў горшы бок — у тым ліку і на “другасных напрамках”.

Карацей, падарожнічаць на веласіпедзе — самы раз. Асабліва калі збочыць з хуткасных магістралей.

Рамантычныя руіны ўтопіі: ці зробіць іх кансервацыю суседзі?

неры выканання песень, якую можна апісаць як сумесь спеваў і прастай гаворкі. Мова кампазіцыі — польская, літоўская і беларуская.

Не дзіва, што такі самабытны калектыў карыстаецца папулярнасцю, падумалася нам. Бо, па сутнасці, ён ва ўнікальнай манеры дэманструе багацце песенных традыцый віленскага краю, якія захаваліся да гэтай пары. І для нас вялікая ўдача вось так нечаканна пазнаёміцца з жартамі па-тургельску, якія маглі б скласці канкурэнцыю і габраўскім.

Ад Мосара да Паўлава...

Літаральна за некалькі кіламетраў ад Тургеляя паабал дарогі відаць старыя руіны. Гэта — без перабольшвання, найвялікшая адметнасць Шальчынінкайскага раёна, месца, унікальнае не раўнуючы ва ўсім свеце. Ды, прызнацца, мы даведаліся пра гэты аб’ект толькі на стадыі падрыхтоўкі маршруту.

У другой палове XVIII стагоддзя эліта ўсёй Еўропы пад уплывам ідэй асветніцтва, нарэшце, звяр-

Канцэпцыя аднаго

Памятка пра колішнюю Рэспубліку Паўлава, Канстытуцыя якой з’явілася раней за Канстытуцыю Рэчы Паспалітай.

на будоўлі працавалі “на валанцёрскіх пачатках”. Такія вось простыя сакрэты вясковых шэдэўраў...

Колішнія Тургелі збольшага захавалі атмасферу мястэчка. У вечаровы час на плошчы назіраецца няспешны рух, а з вокнаў Дома культуры гучыць песня ў харавым выкананні. Пачуўшы яе, не маглі не прыпыніцца: песня была... па-беларуску!

— Што ж вы не папярэдзілі загадзя, што прыедзе такая дэлегацыя! — сустрэла нас кіраўнік ту-

тэйшага фальклорнага ансамбля “Тургелянка” Уладзіслава Шылабрыт. — Мы вас так проста не адпусцілі б... А зараз, выбачайце, часу няма: рыхтуемся да выступлення на фестывалі. Літаральна дзве рэпетыцыі да ад’езду ў вашу краіну...

І ў доказ кіраўнік ансамбля “падгаварыла” сваіх кабет ізноў заспяваць песню на беларускай мове. Ды якую вяселую, гарэзліваю! Напэўна, за доўгія часы вандровак мы такіх гумарных кампазіцый і не сустракалі.

— У Тургелях быў знаны кірмаш, — раскрывае нам крыніцу тых забаўных гісторый Уладзіслава Шылабрыт. — Якіх толькі здарэнняў там ні было! — і тургелянскія паненкі зноў паднеслі нам “хіт”, які аказаўся яшчэ вяселішым за першы.

Яшчэ мы высветлілі, што “Тургелянка” — калектыў, які выступае не толькі ў межах Літвы. Аснова яго рэпертуару, па словах удзельнікаў, — традыцыйныя спевы і абрады Віленскага краю. Прытым ансамбль прытрымліваецца аўтэнтычнай ма-

нула ўвагу на праблемы самай “дыскрымінаванай” часткі грамадства — сялянства. У адрозненне ад “заканадаўцы моды” Францыі, флагманам гэтага трэнда ў ВКЛ сталі не вынаходнікі гільяціны, а віленскае каталіцкае духавенства — прыкладна за два стагоддзі да з’яўлення “моднай” сёння тэалогіі вызвалення! Далей за ўсіх пайшоў ксёндз Павел Ксаверый Бжастоўскі: ён купіў лядшчыі маёнтак Мерач ды вырашыў зладзіць там своеасаблівы сацыяльны эксперымент.

У 1767 годзе на тэрыторыі сядзібы паўстала незалежная Рэспубліка Паўлава — са сваімі двухпалатным парламентам, судом, войскам, сістэмай адукацыі і аховы здароўя... Пад час выбараў сяляне выбіралі сялян, што на той момант здавалася нечым неверагодным. Прыгоннае права было, лічы, скасавана, зямлю падзялілі паміж гаспадаркамі, укараняліся прагрэсіўныя сельскагаспадарчыя тэхналогіі... Эканамічны вынікі такіх рэформ не прымусяў сябе чакаць, і сяляне ахвотна пранікліся ідэямі “дзіўнага пана”.

Кіраўніцтва Рэчы Паспалітай прыязна паставілася да такога замаху на ўласны суверэнітэт. Станіслаў Аўгуст Панятоўскі наведваў Рэспубліку Паўлава ды ўручыў яе стваральніку найвышэйшую дзяржаўную

На людным месцы

Настаўнік Дзіцячай школы мастацтваў № 3 Барані Кацярына Ігнацьева ўзнагароджана дыпламам Усерасійскага семінара для выкладчыкаў, а навучэнка фартэп’янага аддзялення Насця Калініна — дыпламам IV Усерасійскага фестывалю мультымедычных праектаў навучэнцаў ДМШ і ДШМ.

Двайная перамога АРШАНШЧЫНА

Абодва мерапрыемствы праходзілі ў Архангельску. У фестывалі ўдзельнічалі 99 вучнёўскіх праектаў з Расіі, і толькі адзін — Насця Калініна — з Беларусі. Тэмы праектаў павінны былі быць звязаны з матэрыялам, што вывучаецца ў рамках прадымаў “Слуханне музыкі”, “Музычная літаратура”, “Сальфеджыа”, “Музычны інструмент”. Кацярына Ігнацьева падрыхтавала мультымедыя-праект па музычнай літаратуры “Сімфанічная сюіта “Шахразад”. Праект унесены ва ўсерасійскі фонд рэсурсаў па прадымаў ДМШ і ДШМ.

Выхаванка Ігнацьевай Насця Калініна пабудавала сваю конкурсную работу ў форме прэзентацыі: кожны перыяд біяграфіі Фрэдэрыка Шапэна суправаджаўся музыкай. Як вядома, кампазітар адродзіў на рамантычнай аснове прэлюдыю, стварыў фартэп’янную баладу, апаэтызаваў і драматызаваў мазурку, паланэз, вальс, у самастойны твор пераўтварыў скерца, узбагаціў гармонію ды фартэп’янную фактуру, спалучыў класічнасць формы з меладыйным багаццем і фантазіяй. Усё гэта Насця Калініна і пастаралася перадаць у сваім праекце. І ў яе ўсё атрымалася.

Наталля ЛАТЫШАВА, настаўнік Аршанскай ДШМ № 3

Пра іх і ў Балгарыі ведаюць

Сёлета сямейны ансамбль “Жывіца” Борскага СДК, што на Пухавіччыне, адзначыў 20-годдзе. На святочным канцэрце артысты прапанавалі шмат новых нумароў. А сапраўдным эксклюзівам стала гучанне беларускай аўтэнтычнай дуды.

ПУХАВІЧЧЫНА

Так, “Жывіца” вядзе актыўную канцэртную дзейнасць, прапаноўвае слухачам як аўтэнтычнае выкананне песень, танцаў ды абрадаў, так і рэжысёрскія апрацоўкі тэатралізаваных дзей. Інакш кажучы, поруч з адраджэннем і развіццём лакальнай традыцыі гурт працуе і над сучаснай апрацоўкай народнага мастацтва.

У складзе калектыву — Тацыяна Мазанік, яе брат Юрый Крывашэй з жонкай Наталляй (мастацкі кіраўнік ансамбля), сын Юрый, дваюродны брат Сяргей Шыкунец. А яшчэ ў “Жывіцы” танцуе і спявае Зінаіда Аляксандраўна Крывашэй. Гэта яна стварыла гурт, які шануе родную сялянскую культуру.

Самы малодшы удзельнік “Жывіцы” — Юрый Крывашэй стаў лаўрэатам Міжнароднага фестывалю “Хваля ідэй” у Балгарыі. Віртуознае валоданне беларускай дудой было адзначана дыпламам I ступені. А пра саліста “Жывіцы” ды сам калектыў даведаліся і ў Балгарыі.

На здымку: сямейны ансамбль “Жывіца”.

ўзнагароду — Ордэн Белага Арла. А ў красавіку 1791 года Сейм адобрыў і канстытуцыю дзяржавы, прычым здарылася гэта амаль за месяц да зацвярджэння ўласна Канстытуцыі Рэчы Паспалітай, якую многія лічаць першай у Еўропе (забываючыся, праўда, на Статут ВКЛ).

Але існаваць той атмасферы вольніцы заставалася нядоўга. Пасля паражэння паўстання Касцюшкі, самы чынны ўдзел у якім узяло і “войска” Рэспублікі Паўлава, ксёндз Бжастоўскі прадаў свой маёнтак ды з’ехаў за мяжу. Перад новым уласнікам ён паставіў абавязковую ўмову захаваць ранейшыя звычаі, аднак...

На карціне вядомага французскага мастака Франсуа-Ксаўе Фабра мы бачым маркотнага ксяндза Бжастоўскага, што прытуліўся да парослай травой зламаны калоны, на барэльскай якой — урачыстая сцена з жыцця рэспублікі. Метафара тут зразумелая... На другім плане — будынак сядзібы, нібы спусцелы, але... усё ж пакуль цэлыя. Гістарычны падзеі ўжо XX стагоддзя ўнеслі ў гэты краявід свае карэктывы.

Касцёл у Тургеляі з унікальнай аздобай “друзам”.

Рэспублікі Паўлава ў Мосар прыехаў працаваць пробашчам іншы ксёндз, абмяжоўваецца службай пры алтарах, — светлай памяці Юозас Булька. І збудаваная ім кветкавая “ўтопія” працягвае жыць.

“Маёнтак на рэстаўрацыі”

Перад тым, як рушыць на Вільнюс, не здолелі мы абысці ўвагай яшчэ адно мястэчка гістарычнай Віленшчыны — Яшуны. У XIV — XVI стагоддзях — уладанні Радзівілаў, пасля трэцяга падзелу Рэчы Паспалітай яны сталі ўласнасцю Ігната Балінскага, бацькі вядомага гісторыка і публіцыста Міхала Балінскага. А пасля таго, як Міхал узяў шлюб з Соф’яй Снядэцкай, пляменніцай прафесара і рэктара Віленскага ўніверсітэта Яна Снядэцкага, сядзіба стала належаць двум сямействам.

Аб’яднанне родаў пайшло на карысць Яшунам: у 1824 — 28 гг. з дапамогай сямейнага дзядзькі Саф’і ў мястэчку быў пабудаваны палац, разбіты парк — і сядзіба ператва-

бяспечнасць знаходжання ў “зоне будаўніцтва”, але ж вельмі шкада было, знаходзячыся за пару метраў да аб’екта, так і не ўбачыць яго на ўласныя вочы.

— Трапіўся вам добрасумленны работнік, — пракаментавала нашу сустрэчу ў Яшунах прадстаўнік аддзела турызму і інфармацыі адміністрацыі Шальчынінкайскага раёна Ірэна Каласоўска. — І жанчына, адзначу, мае рацыю: рэстаўрацыйныя работы там у самым разгары...

З ініцыятывы адміністрацыі праект па адаптацыі сядзібы Снядэцкіх-Балінскіх да турпатрэб атрымаў дапамогу Еўрасаюза ў памеры каля 2 мільёнаў долараў. Напрыканцы снежня наступнага года музіц быць завершаны першы этап адаптацыі, а далей — чакаецца дадатковае фінансаванне ў падобным памеры. У выніку сядзіба ператворыцца ў культурна-турыстычны цэнтр, дзе пад “адным дахам” размесцяцца канферэнц-зала, гасцініца, музей і кафэ.

— Аб’ект для інвестыцый быў абраны невыпадкова, бо ён знаходзіцца непадалёк ад Вільнюса, —

Маршруту на памежжы

Творчай спадчыне архітэктара Карла Спампані ўвогуле жудасна не пашчасціла: ад шыкоўных некалі палацаў засталіся альбо вартыя жалюруіны (у Радзівілімонтах ды Сёмкаве), альбо і наогул адны ўспаміны (у Шчорсах і Заслаўі). Паўлава пакуль трапляе ў першую катэгорыю.

Мяркуючы па фотадакументацыі з Інтэрнэту, яшчэ пару-тройку гадоў таму нам давалося б прадзірацца да рэліквій утопіі цераз крапіву ды бур’ян... Сёння ж “джунглі” атачаюць толькі тыя руіны, што адзелены ад асноўнай часткі ансамбля збудаванай у савецкі час шашой. Тэрыторыя сядзібы дбайна добраўпарадкавана, паміж яе аб’ектамі насыпаны жвіравыя дарожкі, ля кожнага з іх — інфармацыйны шчыт на некалькіх мовах, абсталёвана спецыяльная аўтастаянка са сметніцай і нават прыбіральняй...

Карацей, мы прыехалі ў сапраўдны турыстычны аб’ект, дзе руіны прасякнуты настальгічным сплінам. Так, адначасова яны таксама набрыньваюць і вільгаццю, якая спрыяе далейшаму разбурэнню: ніякай кансервацыі ў рэштках сядзібы не праводзілася. Але... Тут варта заўважыць, што ўсё гэта рабілася менавіта сіламі ўлад маленькага ды небагатага раёна, а зважаючы на кошт рэстаўрацыйных работ...

На руінах Рэспублікі Паўлава.

— Музіц, вы прыехалі паглядзець на наш помнік! — запытала бабуля, што праходзіла міма. Менавіта “помнік”, а не “тую развалюху”. Не прыгадаем, каб хто з мясцовых на нашым веку характарызаваў родныя руіны словам “помнік”.

На Беларусі падобных цікавостак — поўны кош. Скажам, сядзіба “электрычнага чалавека” ў вёсцы Наднёман, якая дайшла да нас у тым жа самым стане, што і Рэспубліка Паўлава. Таму для нашых ра-

ённых улад гэты немудрагелісты прыклад павінен стаць адэкватным адказам на спрадвечнае пытанне “Што рабіць?”.

Здавалася б, на ўтапічным праекце ксяндза Бжастоўскага сама гісторыя даўно паставіла тлустую кропку. Але... У біяграфіі святара ёсць папраўдзе знамянальны факт. Як выявілася, нарадзіўся ён у вёсцы Мосар тагачаснага Дзісенскага павета Віленскага ваяводства. Прыкладна праз два стагоддзі па знікненні

рылася ў сапраўдны культурны цэнтр Вілейшчыны. Па звестках, у Яшунах любілі гасцяваць наш стары знаёмы літаратар і геолог, сябра Адама Міцкевіча, Тамаш Зан, паэт і драматург Юліюш Славацкі, паэт і перакладчык Антоній Эдвард Адынец, біскуп віленскі, доктар тэалогі Андрэй Бенедыкт Клангевіч, не абышлося, кажуць, і без постацей Путкамераў. Бываў у сядзібе Снядэцкіх-Балінскіх і Адам Міцкевіч, аднак спрэчкі наконт метафізічных паняццяў з Янам Снядэцкім, кажуць, не спрыялі далейшым візітам паэта да славутага аўтара біяграфіі Мікалая Каперніка.

Як бы там ні было, але прамінуць гэтую сядзібу, што захавалася да нашых часоў, мы не маглі.

Якім жа было расчараванне, калі, зрабіўшы “крук” за некалькі кіламетраў, на металічных варотах да маёнтка мы ўбачылі шыльду з надпісам: “Уваход забаронены. Ідуць рэстаўрацыйныя работы!”. На ўваходзе нас сустрэла рулівая даглядчыца, што ўбачыла ў нашых постацях патэнцыйных парушальнікаў парадку “рэжымнага аб’екта”. “Калі я вас пушчу, мяне звольняць з працы”, — такім быў яе катэгарычны адказ.

Тут самы час узгадаць словы фінальнай песенькі з мультфільма “Пластылінавая варона” пра не-

паведамліла Ірэна Каласоўска. — І, у адрозненне ад Нарвілішкага замка, які аддадзены ў арэнду, мы будзем кіраваць яго справамі самі...

У гутарцы ўдалося дазнацца, што лёс музычнага фестывалю “Be2gether”, які ладзіўся на прыступках замка, невядомы.

— Мы зацікаўлены ў падзеі, — адзначыла спецыяліст, — яна робіць мясіны прывабнымі для гасцей, але фестываль — гэта дзіця Гедруса Клімкявічуса (прадпрыемальніка, які ўзяў у арэнду Нарвілішкі замак. — Рэд.), і ён вырашае, калі яму быць...

Ініцыятывы ад бізнесмена, які вырашыўся на арэнду дзяржамаёмасці на 99 гадоў, пакуль не паступала. Што да работы мэрыні Шальчынінкайскага раёна ў даачыненні да спадчыны, то, акрамя праекта рэстаўрацыі сядзібы Балінскіх, у планах — стварэнне маладзёжнага цэнтра і рэнавацыя сядзібы ў Вількішке, які славіцца драўлянай архітэктурай.

— Марым пра кансервацыю Рэспублікі Паўлава, — дзеліцца думкамі спадарыня Каласоўска. — Аднак пакуль пра канкрэтныя крокі ў гэтым напрамку казаць зарана...

Ілья СВІРЫН, Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ, нашы спецыяльныя карэспандэнты Воранаўскі раён (Беларусь) — Шальчынінкайскі раён (Літва) Фота аўтараў

На людным месцы

З раніцы да вечара працавала пляцоўка “Душы выдатныя парывы” ў час Дня беларускага пісьменства. Паўтары гадзіны ўтрымлівалі ўвагу гасцей Быхава і касцюковіцкія артысты. Творчая прэзентацыя Абласнога свята пазіі і аўтарскай песні “Пісьмянкоў луг” прайшла, як кажуць, на адным дыханні.

КАСЦЮКОВІЧЫ

Дванаццацігадовы аўтар-выканаўца Артур Міроненка выканаў песню “Мама”. У процівагу многім сучасным артыстам, пранікнёна прагучалі аўтэнтычныя песні ў выкананні паэткі і спявачкі Ніны Бялугінай. Дадамо, што спевамі Ніны Сямёнаўны, а таксама песнямі яе бабкі Агапкі захапляліся пісьменнікі Ніл Гілевіч, Аляксей Пысін, Віктар Карамазуў.

“Пісьмянкоў луг”: прэзентацыя ў Быхаве

Пад прыгожыя нацыянальныя матывы прагучалі вершы паэтаў прыбесядскага краю ў выкананні членаў народнага аматарскага аб’яднання “Літаратурная гасцеў-

ня “Крынічка” пры Касцюковіцкай цэнтральнай бібліятэцы імя І.Г. Чыгрынава. Свае вершы, прысвечаныя роднай мове і славытым землякам, прачытала паэтка Святлана Дасько-

ва. Беларускамоўныя песні на словы паэтаў свайго рэгіёна прагучалі ў выкананні народнага вакальнага ансамбля “Альянс”, народнага ансамбля “Калініца”, ВІА “Этыкет”, гуртоў “Цуд-раніца” і “Чараўніцы”.

Завяршыў імпрэзу верш Аркадзя Куляшова “Муза” ў суправаджэнні скрыпкі і танцоўшчыцы ў вобразе той самай паэтавай Музы. Пасля было нямаля ахвотных, каб сфатаграфавалі на памяць з артыстамі ў прыгожых гістарычных касцюмах XIX стагоддзя.

Прыемным і прадуктыўным аказалася знаёмства з мінскім бардам Аляксеем Нежаўцом. Сапраўднай нечаканасцю стала тое, што ў багатым рэпертуары гэтага выканаўцы шмат песень на словы нашага земляка — Аляся Пісьмянкова. У планах Аляксея — выпуск дыска з песнямі на яго вершы. Абмяняўшыся падарункамі (ад касцюкаўчан —

зборнік Пісьмянкова “Не знікай”, ад новага сябра — дыск з песнямі на словы беларускіх паэтаў), дамовіліся сустрэцца наступным разам на чарговым свяце пазіі і аўтарскай песні “Пісьмянкоў луг”.

Таксама на пляцоўцы “Пісьмянкова луга” працавалі выстаўкі дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, тэматычная выстаўка краязнаўчага музея “Касцюкоўшчына літаратурная”, бібліятэчная выстаўка “Літаратурнае сусор’е Касцюкоўшчыны”. Шчыры інтарэс у гасцей выклікалі матэрыялы, прадстаўленыя на літаратурных паліцах. Яно і не дзіва: багаты ў нас зарапад талентаў!..

Наталія ДРОБЫШАВА, кіраўнік народнага аматарскага аб’яднання “Літаратурная гасцеўня “Крынічка” пры Цэнтральнай бібліятэцы імя І.Г. Чыгрынава Касцюковічы Фота Людмілы СМАЛЯКОВАЙ

Уражання нашага карэспандэнта ад сёлетняга Дня беларускага пісьменства — на стар. 12.

3 нагоды падзеі

За два дзесяцігоддзі, што Беларусь святкуе Дзень пісьменства, складала рэжысура свята. Яна ўтвараецца з урачыстай цырымоніі адкрыцця з прывітальнымі словамі, канцэртаў, кірмашоў народных майстроў, выставак, у якіх бяруць удзел мясцовыя мастакі, прафесіяналы ды аматары, і, вядома ж, экспазіцый беларускіх кніг ды прэсы. Напрыканцы — феерверк. Сталася традыцыяй устаноўка ў сталіцах свята манументальных знакаў у гонар дзеячаў культуры альбо падзей, што маюць дачыненне да гэтых мясцін, правядзенне ў рамках Дня пісьменства прэзентацыі новых кніг, навуковых канферэнцый і “круглых сталоў”.

Марскія афіцэры і трылеры ў Быхаве

Рухавік амбіцыйнасці

Усё гэта было і на сёлетнім Дні беларускага пісьменства, што прайшоў у Быхаве. Але, пры падобнай рэжысуры, кожнае свята мае свае самабытныя рысы, абумоўленыя ўнікальнасцю пэўнага горада. Гэта можна параўнаць з танцам, харэаграфія якога застаецца нязменнай стагоддзямі, але кожны танцор выковае яго інакш.

Тыя некалькі дзён, цягам якіх у горадзе віравала свята, быхаўцы пачувалі сябе ў цэнтры ўвагі ўсёй краіны. Такія моманты вельмі важныя для ўмацавання мясцовага патрыятызму, што пры пэўных умовах можа стаць рухавіком амбіцыйных праектаў. А тое, з якім гонарам яны дэманстравалі гасцям свой замак, дзе ўжо распачаліся аднаўленчыя работы, і будынак сінагогі, што чакае рэстаўрацыі, сведчыць: быхаўцы ў бліжэйшай перспектыве бачаць свой горад турыстычным цэнтрам, а правядзенне Дня пісьменства разглядаюць як крок у пераўтварэнні Быхава ў горад-музей і набыццё вопыту работы з вялікай колькасцю гасцей, які мае прыдаць у будучыні.

Свята і насамрэч прайшло на добрым арганізацыйным узроўні. Цэнтральная вуліца горада з канца ў канец стала сцэльна гандлёва-забаўляльнай. Праўда, проста адпачыць у часе шпацыру, калі ты не маеш намеру штосьці замаўляць у кавярні, было праблематычна: лавак уздоўж вуліцы не тое што не хапала — іх увогуле не было. Ад журналістаў жа, якія ўжо неаднойчы асвятлялі падобныя свята, я чуў, што гэтая праблема — хранічная для масавых гулянняў.

Даволі экзатычна глядзеліся на свяце ў сухапутным Быхаве постаці марскіх афіцэраў: гэта ветэраны ракетнай авіяцыйнай дывізіі Балтыйскага флоту, якая базіравалася тут з 1955 па 1991 год. Дарэчы, былыя аэрадром і ваенны гарадок уключаны ў турыстычны маршрут. Шмат каму савецкая вайсковая гісторыя Быхава ўяўляецца не менш цікавай, чым Сярэднявечча.

У горадзе ў час свята была закладзена алея гарадоў — сталіц Дня беларускага пісьменства. У перспектыве яна можа стаць мясцовай

Сінагога ў Быхаве нават цяпер з’яўляецца прыцягальным тураб’ектам.

славагасцю. А калі дапоўніць яе адпаведнымі выявамі ды тэкстамі пра тое, чым адметны ў гісторыі дадзенага свята той або іншы горад, дык на гэтай алеі можна нават праводзіць урокі беларускай літаратуры.

Будынак сінагогі, як і іншыя культурныя пабудовы Быхава, мусіў пры нагодзе выконваць абарончыя функцыі. Адсюль і брутальныя формы, і ягонае вонкавае падабенства да крэпасці. Будынак ужо сёння, у існым стане, можа ўражваць гасцей горада, працаваць як турыстычны аб’ект. Зараз у гэтых кранутых зялёнай вільгаццю сценах, да якіх яшчэ не дайшлі рукі рэстаўратараў, адчуваецца тое, што пафасна называюць подыхам гісторыі — тая самая аўтэнтыка, якая, бывае, знікае пасля таго, як будынак прыхарошаць і падрыхтуюць для размяшчэння музейнай экспазіцыі. Сёння ж гэта ідэальная пляцоўка для здымак гістарычных трылераў...

Сёлета праграма Дня пісьменства прадугледжвала “Быхаўскія чытанні”, прысвечаныя “Баркалабайскаму летапісу”, і Міжнарод-

Пад час урачыстасцей ля сцен Быхаўскага замка.

Беларусы свету

Ініцыятыва заснавання ордэна належыць колу беларускай інтэлігенцыі, якая вырашыла падтрымаць таленавітых самадзейных твораў. Гэта загадкава аддзела традыцыйнай культуры Брэсцкага абласнога грамадска-культурнага цэнтра Ларыса Быцько, дырэктар Музея малой Бацькаўшчыны ў Студзіводах (Польшча) Дарафей Фіёнік і вядомы мастак-ювелір Мікалай Кузьміч, дзякуючы залатым рукам якога ордэн пабачыў свет. Першапачаткова планавалася, што адзіным яго ўладальнікам будзе Мікалай Тарасюк, які сваімі работамі апраўдаў назву ордэна.

Тым не менш, сёлета з’явіўся і другі кавалер гэтай ганаровай грамадскай ўзнагароды. Так, нядаўна

прызнае, што настаўнік значна паўплываў на развіццё ягонага індывідуальнага стылю.

На жаль, рэкамендацыю Мікалая Чурабы на паступленне ў Віцебск ён рэалізаваць не змог, бо сям’я не магла аплаціць навучанне. Юнак вярнуўся ў Крывую, пачаў працаваць на гаспадарцы і маляваць у вольны час... У час нямецкай акупацыі Анатоля вывезлі ў Германію на прымусовыя работы, дзе ён прабыў да 1945 года. Вяртаючыся з чужыны, малады мастак трапіў у Лунінец, дзе ў шпіталі пазнаёміўся са сваёй будучай жонкай Вольгай Корбут — цёткай вядомай беларускай гімнасткі. Пасля розных жыццёвых выпрабаванняў Анатоль Краўчук вярнуўся ў сваю родную вёску, дзе,

Ордэн вернасці

Што аб’ядноўвае выбітнага ювеліра Мікалая Кузьміча, самабытнага разьбяра з Пружаншчыны Мікалая Тарасюка і самадзейнага мастака з-пад польскага Бельска-Падляскага Анатоля Краўчука? Як аказалася, не толькі любоў да мастацтва, але і ўзнагароды, а калі дакладней — ордэн “За вернасць Бацькаўшчыне”.

Анатоль Краўчук.

плён працы Мікалая Кузьміча накіраваўся ў вёску Крывая Бельскага павета, што на Беластоцчыне, дзе адсвяткаваў 90-годдзе самадзейнага мастака і паэт Анатоля Краўчука. Карэспандэнт “К” скарыстаўся магчымасцю пазнаёміцца з творцам ды пабываць у ягонай майстэрні.

Нягледзячы на свой узрост, Анатоль Краўчук актыўна працуе: ці не штодзень самабытны мастак бярэ ў рукі пэндзаль. Тонкае адчуванне прыроды (чаго толькі вартыя прыручаныя мастаком ластаўкі, якія жывуць у куратніку!), магчымасць бачыць хараство ў звычайных для іншых людзей рэчах — усё гэта дазваляе нават у такім сталым узросце знаходзіць сілы для творчасці.

Але ці стаў бы Анатоль Краўчук мастаком, каб не выпадак? Будучы творца нарадзіўся ў 1923 годзе на тэрыторыі Заходняй Беларусі ў вёсцы Крывая. Нягледзячы на творчыя здольнасці хлопчыка, сям’я не магла дазволіць плаціць за ягонае прафесійнае мастацкае навучанне. І толькі пасля далучэння Заходняй Беларусі да БССР ды прыходу савецкай улады юнак змог трапіць на вучобу ў Беластоцкі дом творчасці, дзе яго настаўнікам стаў знакаміты мастак Мікалай Чураба. Тая вучоба доўжылася колькі тыдняў, але, тым не менш, і сёння Анатоль Краўчук

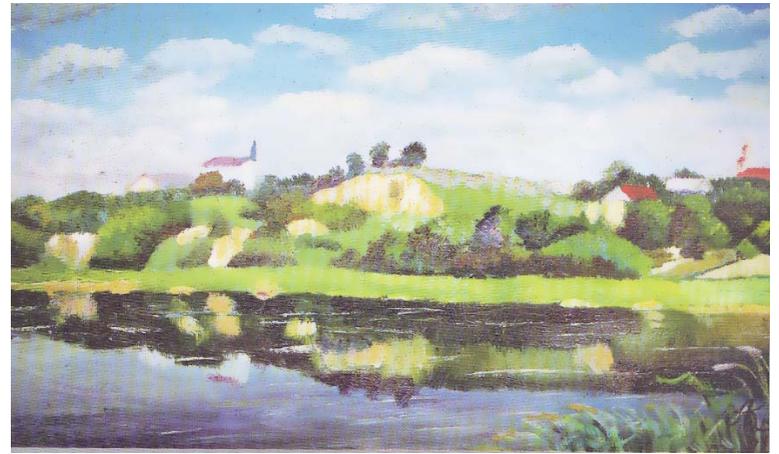
акрамя цяжкай сялянскай працы, і да сённяшняга дня пераносіць на палатно вобразы вясковых хат ды сваё бачанне іх жыхароў, шматколёрнасць восенскага лесу і кветак, якія растуць на ўчастку...

Прызнанне мастака адбылося не так даўно. Першая ягоная выстаўка адкрылася толькі ў 2002 годзе. У 2010-м жа ў Мастоцкім музеі — філіяле Брэсцкага краязнаўчага музея — у рамках праекта з назвай “Ад сэрца да сэрца” творы Анатоля Краўчука выстаўляліся побач з работамі настаўніка Мікалая Чурабы. Пасля экспазіцыя пабывала ў гарадах Беларускага Палесся.

За жыццё Анатоль Краўчук стварыў сотні карцін. Іх вылучае бачанне свету, любоў да роднага краю. І сёння работы самадзейнага мастака знаходзяцца ў галерэях ды музеях Падляшша і Брэста, у прыватных калекцыях у Беларусі ды Польшчы.

Да слова, вырашана, што ордэн “За вернасць Бацькаўшчыне” будзе штогод знаходзіць кавалераў — тых асоб, якія, нягледзячы на дзяржаўныя межы, працуюць у сферы культуры на карысць сваёй Радзімы.

Кастусь АНТАНОВІЧ,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Бельскі павет
(Польшча) — Мінск
Фота аўтара

А.Краўчук. “Драгічын”.

Пётра ВАСІЛЕЎСкі,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Быхаў — Мінск
Фота аўтара

У Лідзе і вёсцы Гудзевічы Мастоўскага раёна ўпершыню прайшоў Рэгіянальны фестываль абрадаў і рамёстваў “Скарбы Гродзеншчыны”. Праграма была рознабаковай: яна ўключала не толькі паказы ды прэзентацыі, але і конкурсы. Пераняць вопыт — было ад каго. Экспертнай камісіі часам прыходзілася нялёгка. Дый па часе яна была абмежавана, хаця трывала парушала ўсе графікі, складзеныя без уліку на “агледзеца і падумаць”.

Ноу-хау і памылкі

Не пералічваючы ўсё, звернем увагу як на некаторыя ноу-хау, так і на больш распаўсюджаныя памылкі. Тым больш, старшыня Беларускага саюза майстроў народнай творчасці Яўген Сахута, які ўзначальваў журы, на шэраг недахопаў паказваў майстрам не ўпершыню. Апынуўшыся паміж дзвюма задачамі — адраджаць народныя традыцыі і выконваць план па паслугах, некаторыя пачынаюць падпарадкоўвацца спажывецкім густам, а часам і проста “спісваюць” на іх недахоп уласных ведаў ды ўменняў.

Сапраўды, кнігі, метадычных распрацовак і даведнікаў, якія падвынікоўвалі б навуковыя даследаванні ў галіне этнаграфіі ды папулярна выкладалі іх высновы, катастрафічна не хапае. Але правільна кажучь: хто папраўдзе хоча, той шукае, а хто не — знаходзіць апраўданні. Вось і атрымліваецца, што тыя ж вышыванкі ўсё часцей робяцца не на тканіне, а на канве: так прасцей ды хутчэй. У колеравых спалучэннях арнаменту замест чырвонага з белым ці чорным з’яўляецца... зялёны (маўляў, у адпаведнасці з дзяржаўнай сімволікай), замест гаметрычных малюнкаў — мудрагелістыя звільстыя (для прыгажосці ці як мода на ўсходнія павевы?). Кошыкі з лазы ды драўляныя вырабы — шчодрэ заліваюцца лакам: яно ж блішчыць! Інкустацыя саломкай імітуе жывапіс. Вырабляюцца з саломы і грувастыкі (пры гэтым надзвычай ломкія, крохкія)

Апынуўшыся паміж дзвюма задачамі — адраджаць народныя традыцыі і выконваць план па платных паслугах, — майстры пачынаюць падпарадкоўвацца спажывецкім густам, а часам і проста “спісваюць” на іх недахоп уласных ведаў ды ўменняў.

Рамёствы адраджаем! Як хутчэй ды танней?

рэчы, прыдатныя хіба для аздаблення выставачнай экспазіцыі, а не для ўжывання ў побыце.

А гэта — перспектыўна!

Менавіта кірунак вяртання ў наш побыт лепшага з нацыянальных традыцый і з’яўляецца перспектыўным. Бо традыцыі трэба аднаўляць для далейшага існавання ды развіцця ў нашым жыцці. І Гродзеншчына тут, у параўнанні з некаторымі іншымі рэгіёнамі, у авангардзе. Узяць хаця б адметныя магніты на халадзільнік, што адразу кінуліся ў вочы ў час дэгустацыі традыцыйных страў. Кавалачак тканіны (ці канвы) з вышыўкай — як імітацыя ручніка, а пасярэдзіне — саламяны “павучок”, падобны да круглага бохана хлеба. Не хапае хіба празрыстай скарбоначкі, каб упакаваць у яе гэты чуд. Кажучь, ідэя такога сувеніра выйшла з Гродзенскага раённага цэнтру рамёстваў. Гасцей фестывалю абдорвалі і тканымі вырабамі, спецыяльна замоўленымі для такога выпадку: торбачкай, “бранзалетам”, галыштукам — усё з нацыянальным арнамантам. Але чаму нічога “такога” не было сярод агульнай масы сувеніраў? Ну, хіба не шырокія тканыя паясы.

У Гудзевічах немагчыма было не спыніцца ля “вербачак” і кветкавых панно з грыбоў-трутавікоў Дамінікі Кавалёнак — адной з чатырох сёстраў (ім ад 70-ці да 82-х гадоў), якія ездзяць гандляваць сваімі вырабамі і ў Польшчу. Прыцягвала ўвагу і пазычаная ў замежжы ідэя шпак для канапэ, палачак для кактэйляў — драўляных, са смешнымі выявамі агародных пудзілаў. Чаму б не развіваць ідэю і надалей? Тыя ж

Новы фестываль: вынікі пілотнага праекта

якія праз свае вырабы злучаюць мінуўшчыну ды сучаснасць. Але ж з народам па фестывалю было не так “густанаселена”, як хацелася б. Запрашаліся каля паўсотні гасцей з усіх абласных Цэнтраў народнай творчасці, прычым за кошт арганізатараў. І хаця прыехалі прадстаўнікі ўсіх рэгіёнаў, колькасны склад дэлегацыі аказаўся меншым. Затое тыя, хто пачынаў на свяце, атрымалі каласальны абмен досведам.

А што ж так званая шырокая публіка? У аграгарадку яны была выключна мясцовай (ну не стаяць Гудзевічы на трасе), затое якой зацікаўленай! Ледзь не кожны прыкупіў сабе ў хату безліч сувеніраў. У Лідзе ажыятажу было менш. Праходзячы ўпершыню, свята не паспела яшчэ набыць розгалас па “сарафанным радыё”. Інфармацыя змяшчалася ў цэнтры горада, у мясцовым друку і тэлебачанні і

ахапіла, такім чынам, хіба частку старэйшага пакалення. На абвесткі, зробленыя на прадпрыемствах, школах, не трэба было і разлічваць: у дзяцей — канікулы, у дарослых — працоўная пятніца. Самай актыўнай аўдыторыяй магла б стаць студэнцкая моладзь. Але ў тым жа Інтэрнэце праграма была змешчана хіба на афіцыйным сайце Лідскага райвыканкама і, вядома, не паспела абысці сацыяльныя сеткі.

Канцэрт творчых калектываў Лідчыны і Літвы доўжыўся не дзве з паловай гадзіны, як пазначалася, а больш за пляць. І завяршаўся нідзе не разрэкламаваным грандыёзным феаер-шоу гасцей, якое парушыла ўсе нашы ўяўленні пра гэтае вулічнае мастацтва. Аказалася, вогненная феаерыя можа быць не хуткаплынным мільгаценнем “факіра на хвіліну”, а працяглай, драматычнай выверанай танцавальнай дзеяй, што развівае старадаўнія язычніцкія традыцыі і заканамерна завяршае буйную тэатралізаваную кампазіцыю. Умеюць жа літоўцы зрабіць сваім, нацыянальным, абсалютна ўсё, да чаго дакранаюцца, — кожную побытавую дробзь! І гэтак нам у іх яшчэ трэба вучыцца.

Чаму навучыліся?

У тым, што лідчане шмат чаму навучыліся, можна было пераканацца ў Доме народных рамёстваў, які невыпадкава прызваны на конкурсе лепшым. Уразіла не толькі тое, што тут пачалі праводзіць вяселлі “пабеларуску”, але і распрацоўваюць сучасную маладзёжную моду — з беларускім каларытам. Гэта не калекцыі, што існуюць хіба на под’юмах ды могуць быць прыдатныя для тэатральных фантазій, а ідэі, як разнастаіць паўсядзённую вопратку для тых жа падлеткаў. Дый экспазіцыі Лідскага замка, агляд якога разам з “Вяселлем Ягаілы” ўваходзіў у праграму, шмат у чым папаўняюцца праз “інтэрактыў” рыцарскага клуба “Дайнова” і гуртка ваеннай гісторыі Беларусі, што ўжо два гады існуе пры Цэнтры турызму.

Ды што казаць, калі сярод самых зацікаўленых “Скарбамі Гродзеншчыны” аказаліся не толькі непасрэдня арганізатары — тая ж Ірына Дземянчук, дырэктар Гродзенскага абласнога метадычнага цэнтру народнай творчасці (інтэрв’ю з ёй чытайце ў адным з наступных нумароў “К”), але і абласное кіраўніцтва. Аляксандр Вярсоцкі — намеснік начальніка галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі аблвыканкама — правёў на фестывалі абодва дні, разам з жонкай і дочкамі, і зусім не як пасіўны назіральнік: ён і рыцарскія даспехі прымерваў, і цвік на шчасце каваў. Чым не прыклад?..

Надзея БУНЦЭВІЧ, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Ліда — Гудзевічы — Мінск Фота Дзяніса АНАНЬЕВА

гудзевіцкія школьнікі выраблялі для гасцей закладкі. Але ж больш запатрабаванымі ў моладзі маглі б быць усё тыя ж бранзалеты, стужкі-абадкі для валасоў, падвескі-ўпрыгожванні для торбачак, заплечнікаў, футаралы для мабільнікаў — усё тое, чым мы будзем рэальна карыстацца. Дык дзе вы, крэатыўныя, дасведчанія ў нацыянальных традыцыях мастакі?

Абмен досведам

Ужо на адкрыцці свята арганізатары падкрэслілі, што галоўны скарб Гродзеншчыны, як і ўсёй краіны, — яе людзі. Гэта і народныя майстры,

Віктар МАНАЕЎ, народны артыст Беларусі, акцёр Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы:

Рэйтынг ідэй з інтэрнэт-прасторы

“Будрайсціс запусціў мой партрэт!”

■ **1. Стасункі**

З дапамогай сацыяльных сетак падтрымліваю знаёмствы. Напрыклад, летась мы арганізавалі сустрэчу з аднакурснікамі па Тэатральным інстытуце. Вельмі дапамагла сацыяльная сетка. Курс у нас быў невялікі — не дзе чалавек дзесяць, — а пасля заканчэння ўсе раз’ехаліся: нехта ў Калінінградзе, нехта ў Мурманску, дый па ўсёй Беларусі аднакашнікаў нямала. Але дзякуючы Сеціву восем чалавек сустрэліся праз столькі гадоў!..

■ **2. Арганайзер**

Віншую з днямі нараджэння блізкіх і далёкіх сяброў, а таксама калег — нашых беларускіх артыстаў. Інтэрнэт дапамагае не забывацца на даты. Ды, вядома, у свой юбілей паглядзеў віншаванні, цікава было пачытаць каментарыі.

■ **3. Інфармацыя**

Інтэрнэтам карыстаюся, каб даведацца пра навіны, калі няма часу паглядзець тэлебачанне. Для гэтага наведваю ў першую чаргу беларускія сайты. Цікавіць падача матэрыялу з розных пунктаў гледжання. Зразумела, “Культура” ў закладках таксама. А наогул, я не так шмат карыстаюся Інтэрнэтам. Трэба чытаць добрую літаратуру, а артыстам — ролі вучыць. Таму забаўкі ў Сеціве не шукаю.

■ **4. Пошта**

Электронная пошта дапамагае ў працы: дасылаюць сцэны, планы здымак, сцэнарыі. І вядома ж, з калегамі за мяжой (напрыклад, з польскімі акцёрамі) можна кантактаваць. Вось я ўдзельнічаю ў здымках працягу “Белых Росаў” разам з літоўскімі акцёрамі Ёзасам Будрайсісам. Ён не толькі цудоўны артыст, але і вельмі таленавіты фотамастак. Пасля здымак калега выкладвае партрэты, здымкі з пляцоўкі на маёй старонцы ў сацыяльнай сетцы.

■ **5. Піраты**

Кінастужкі з маім удзелам у Сеціве? Чаму ж не! Я ж не аўтар стужак ды і здымаюся не так шмат, таму ў гэтым сэнсе прэтэнзій да “піратаў” асаблівых не маю... Урэшце, калі фільмы ёсць у Інтэрнэце — няхай людзі глядзяць. Але ідэальны варыянт — каб усё было легальна.

Занатавала Вольга НАВІЦКАЯ Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Артэфакты

4 верасня споўнілася 450 гадоў "Брэсцкай Бібліі". З гэтай нагоды ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі адбылася выстаўка. А напрыканцы мая ў Брэсце прайшоў міжнародны "круглы стол", прысвечаны 450-годдзю з дня выхаду ў свет славаўтай "Брэсцкай Бібліі". "К" знаёміла чытачоў са зместам навуковай дыскусіі. Гэты артыкул — у працяг тэмы.

Знакамітая "Брэсцкая", або "Радзівілаўская", Біблія была для свайго часу самым фундаментальным і прыгожа аформленым выданнем Святога Пісання ў Вялікім Княстве Літоўскім. Характарызуючы кнігу, даследчыкі са стагоддзя ў стагоддзе выкарыстоўваюць вызначэнні "самая", "выбітная", "унікальная".

Ініцыятарам яе выдання стаў, бадай, самы ўплывовы магнат Вялікага Княства Літоўскага, дзяржаўны і ваенны дзеяч, актыўны прыхільнік рэфармацыі Мікалай Радзівіл Чорны. Ён замовіў кальвінісцкі пераклад Бібліі і фінансаваў аб'ёмнае шыкоўнае выданне.

Над перакладам Бібліі з яўрэйскай, грэчаскай і лацінскай моў каля шасці гадоў працавалі запрошаныя замежныя навукоўцы. Яны змаглі правільна і дакладна перадаць стылістычны асаблівасці біблейскага тэксту — іх пераклад стаў адным з лепшых у тую эпоху. У прадмове, напісанай ад імя Мікалая Радзівіла Чорнага, выказваліся рэфармацкія погляды, тлумачыліся прычыны і асаблівасці перакладу, адзначалася, што за ўзор была ўзята Біблія на французскай мове.

Тэкст Старога і Новага Запаветаў набраны ў дзве калонкі гатычным шрыфтам, на палях каментарый, які часам займае амаль усю іх прастору. "Радзівілаўская Біблія" стала адным з самых каментаваных выданняў свайго часу. Упершыню ў гісторыі кнігадрукавання ў Беларусі ў ёй змешчаны прадметны паказальнік.

Акрамя гэтага, выданне адметнае багаццем афармлення: у кнізе — два гравіраваныя тытульныя лісты (асобна для Старога і Новага Запаветаў), а таксама вялікая колькасць арнаментаваных заставак, канцовак ды ініцыялаў. Упрыгожваюць і дапаўняюць тэкст 14 гравюр-ілюстрацый з біблейскімі сюжэтамі. Выданне гэтага выдатна аформленага фаліянта абышлося ў 10 тысяч залатых.

Лёс "Брэсцкай Бібліі" склаўся трагічна: частка накладу была знішчана. Уражвае тое, што варварская акцыя была праведзена па ініцыятыве сыноў Радзівіла Чорнага, зацятых праціўнікаў рэфармацыі. Старэйшы — Мікалай Крыштаф Радзівіл (Сіротка) скупляў асобнікі "Бібліі" ды іншых кніг, выдадзеных бацькам, для наступнага знішчэння. Малодшы сын Георгій (Юрый), прызначаны біскупам Вільні, арганізаваў публічнае спаленне пратэстанцкіх кніг, у тым ліку і "Брэсцкай Бібліі".

Магчыма, таму так мала — каля 40 — асобнікаў гэтага выдання захавалася да нашага часу. Волягі гістарычных абставін большасць з іх апынулася ў кнігасховішчах Расіі,

ры, у дадзеным кодэксе захавалася 664. Можна першыя і апошнія лісты з выходнымі звесткамі выняты спецыяльна, каб выратаваць асобнік выдання ад знішчэння.

Кніга ўтрымлівае шматлікія запісы, пакінутыя на палях і ў тэксце. Яны — яркае сведчанне таго, што тэкст пратэстанцкай Бібліі ўважліва чыталі і вывучалі. Вялікая колькасць памет уяўляе з сябе кароткія заўвагі на польскай мове. Яны суправаджаюцца сімвалічным малюнкам рукі з выцягнутым указальным пальцам, якая паказвае на пэўнае месца ў тэксце. Мяркуючы па гэтых імправізаваных паказальніках, чытачоў цікавілі адвечныя пытанні быцця, у прыватнасці, вера ў неўміручасць душы.

Сустракаюцца таксама запісы, не звязаныя з тэкстам Бібліі, што паказваюць, магчыма, на ранейшыя уладальнікі кнігі. Так, некалькі разоў згадваецца нехта Сямён Сафрановіч.

Акрамя запісаў і памет, на лістах кнігі сустракаюцца штампы, якія раскрываюць старонкі гісторыі асобніка, звязаныя з дзюмою кніжнымі калекцыямі. Першая — Бібліятэка Віленскага евангеліска-рэфармацкага сінода. У кнізе сустракаюцца два віды штампаў гэтай бібліятэкі: "Bibliot. Evang.-Reform. Vilnensis / Synodi" і "Biblioteka Synodu Wilensk. Evang.-Reform".

Бібліятэка Віленскага евангеліска-рэфармацкага сінода

Цэнтральнай бібліятэкай Акадэміі навук Літоўскай ССР, а з 2009-га — Бібліятэкай імя Урублеўскіх Літоўскай акадэміі навук. Мяркуючы па штампе "Lietuvos TSR Mokslu Akademiija / Centr. Biblioteka", сюды трапіў і дадзены асобнік.

У сувязі з 450-годдзем з дня выхаду ў свет "Брэсцкай (Радзівілаўскай) Бібліі" ЦНБ НАН Беларусі выступіла ініцыятарам праекта па стварэнні паўнатэкставай электроннай версіі гэтага рэдкага выдання. Праект ажыццявіўся дзякуючы плённаму супрацоўніцтву Цэнтральнай навуковай бібліятэкі НАН Беларусі і Бібліятэкі імя Урублеўскіх Літоўскай акадэміі навук, што прадаставіла лічбавыя копіі фрагментаў, якія адсутнічаюць у асобніку, а таксама спонсарскай падтрымцы аднаго з банкаў. Аблічбоўку асобніка "Бібліі", што захоўваецца ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы НАН Беларусі, і падрыхтоўку макета забяспечыў Беларускі навукова-даследчы цэнтр электроннай дакументацыі.

Акрамя поўнай лічбавай копіі дакумента, электроннае выданне змяшчае навуковыя артыкулы пра гісторыю стварэння

Трагедыя "Брэсцкай Бібліі"

Чаму сыны Мікалая Радзівіла Чорнага знішчалі кнігу, фундаваную бацькам?

Польшчы і Літвы. Адзіны ў Беларусі асобнік "Брэсцкай Бібліі" (няпоўны) захоўваецца ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Ён быў падараны Фундаментальнай бібліятэцы імя Якуба Коласа Акадэміі навук Беларускай ССР (так тады называлася бібліятэка) у сувязі з яе 50-годдзем Цэнтральнай бібліятэкай Акадэміі навук Літоўскай ССР (цяпер — Бібліятэка імя Урублеўскіх Літоўскай акадэміі навук) 20 мая 1975-га.

Папярэдне асобнік быў рэстаўраваны, кніга апраунула сучасныя скураны пераплёт цёмна-карычневага колеру, стылізаваны пад старадаўні. Замест адсутных першых 46 арыгінальных лістоў у кнігу былі ўплецены іх ксеракопіі.

У асобніку, які захоўваецца ў фондзе ЦНБ НАНБ, адсутнічаюць яшчэ некаторыя лісты, якія не былі заменены копіямі. Так, з 742 лістоў, якія існуюць у поўным экзэмпля-

пачала фарміравацца ў 1557-м. Яе заснавальнік Мікалай Радзівіл Чорны памёр праз два гады пасля выдання "Брэсцкай Бібліі", адпісаўшы пакінуты наклад Сіноду. У той час як пратэстанцкія выданні знішчалі, фонды бібліятэкі, відэаважны, былі некранутыя.

У 1941 г. фонды Бібліятэкі Віленскага евангеліска-рэфармацкага сінода былі перададзены Публічнай бібліятэцы імя Эўстахія і Эміліі Урублеўскіх. Пасля Другой сусветнай вайны ўстанова стала называцца

"Брэсцкая Біблія" і асаблівасці асобніка, а таксама прэзентацыю ад аддзела рэдкіх кніг і рукапісаў ЦНБ НАНБ.

Большая частка накладу электроннага выдання паступіць у найбуйнейшыя бібліятэкі Беларусі ды іншыя ўстановы навукі і культуры.

Алена ЦІТАВЕЦ, загадчык сектара кнігазнаўства аддзела рэдкіх кніг і рукапісаў Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі

На здымках: старонкі з захаванага выдання.

P.S. да выстаўкі

Мытня доследамі не займаецца...

Учора — побыт, сёння — антыкварыят

Музей выратаваных мастацкіх каштоўнасцей (філіял Брэсцкага абласнога краязнаўчага музея) — адзіная ўстанова такога роду на абсягах СНД. Зараз яна гасцюе ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь. На выстаўцы пад назвай "Выратаваныя каштоўнасці" — больш як 300 экспанатаў.

А створаны музей быў яшчэ ў 1989 годзе. На фарміраванне яго фондаў паўплывала кан'юнктура сусветнага рынку антыкварыяту, бо за мяжу цягнуць тое, што там можна гарантавана прадаць. Паводле слоў загадчыка ўстановы Ірыны Тарыма, існуе стабільны попыт на рускі іканапіс. Праз гэта і фонды музея складаюць, у асноўным, іконы. Сярод апошніх паступленняў — мастацкія рэчы XIX — 1-й паловы XX стагоддзя. Адносна нядаўна гэта быў побыт, сёння — антыкварыят.

Наогул, музей надзвычай папулярны ў Брэсце. Шмат глядачоў збіраюць яго экспанаты і ў часе "гастролей" па іншых музейных пляцоўках.

Беручы да ўвагі шлях, якім экспанаты трапілі ў дзяржаўны музейны збор, лічу, не будзе памылковым меркаванне, што кожны з іх мае драматычную біяграфію. Але малерагодна, што таямніцы гэтых артэфактаў раскрываюцца навукоўцам: мытня навуковымі доследамі не займаецца. А навукоўцы могуць толькі гадаць, праз колькі рук прайшла тая або іншая каштоўнасць, перш чым трапіла ў мытню мярэжку. Хто ж прызнаецца, што скраў ікону у храме альбо прыдбаў яе іншым незаконным шляхам?..

Старшы навуковы супрацоўнік Нацыянальнага гістарычнага музея Таццяна Мірановіч, якая займалася гэтай экспазіцыяй, адзначала, што ў дадзеным музейным праекце паспалітаму глядачу цікавыя

не столькі асобныя экспанаты ды іхні лёс, колькі сама з'ява — незаконны вываз твораў мастацтва за мяжу: цікава, што вывозяць, на што за мяжой ёсць попыт. Ад сябе дадам, што іншым разам для нас прывабным становіцца сваё, калі на яго паклаў вока іншы...

Выстаўка мае тры раздзелы. Першы — сакральнае мастацтва, дзе экспануюцца іконы, меднае ліццё, фініфць, кнігі. Другі — мастацтва Заходняй Еўропы: побытавыя рэчы і гравюры. Трэці — дэкаратыўна-прыкладное мастацтва Усходу (Кітай, Японія, Сярэдняя Азія, Паўночны Каўказ, Персія). У асноўным гэта XIX — пачатак XX стагоддзя.

На маё пытанне да спадарыні Мірановіч, што з гэтай экспазіцыі яна забрала б у фонды Нацыянальнага гістарычнага, каб была такая магчымасць, яна адказала: "Усё!" Потым удакладніла, што найперш — візантыйскую манету V — VI ст.,

рускае меднае ліццё і фініфць, каўказскую зброю і рыжскі крышталь: гэтыя артэфакты змаглі б цудоўна дапоўніць сённяшняю экспазіцыю.

Згаданая манета можа сведчыць пра далучэнне нашай зямлі да сусветных працэсаў, гандлю — у прыватнасці, яшчэ ў далетапісную эпоху. Рускае сакральнае мастацтва — знак дамінавання праваслаўя ў рэлігійным жыцці Беларусі ў XIX стагоддзі. Каўказская зброя — напамін пра "замеранне" Каўказа, у якім давялося браць удзел і беларусам. Ну а рыжскі крышталь дае ўяўленне пра ўзровень матэрыяльнай культуры ў Беларусі на мяжы XIX — XX стагоддзяў. Спадарыня Мірановіч адзначае тую акалічнасць, што Беларусь на працягу ўсёй сваёй гісторыі ў культурным сэнсе ніколі не была ізаляванай выспай, але складовай часткай вялікіх геапалітычных абшараў і праз гэта ўзбагачалася ад навакольнага свету...

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Працягваем дзіўную гісторыю жыцця і лёсу Зігмунда Мінейкі. А пакуль прадстаўляем даўняе інтэрв'ю аўтара з беларускім мастаком Уладзімірам Андрэвічам Мінейкам (1925 — 2001 гг.), далёкім сваяком нашага героя...

(Працяг. Пачатак у № 35.)

— **Валодзя, калі ты ўпершыню даведаўся, што знаходзішся ў сваяцкіх сувязях з сям'ёй Папандрэу?**

— З артыкула беларускага гісторыка Барыса Клейна “Фамільны партрэт”, надрукаванага ў часопісе “Нёман” колькі гадоў таму. Хаця там маё імя не называлася, але я з вусных расповедаў-намекаў майго бацькі яшчэ ў дзяцінстве чуў пра тое, што наш род мае старажытныя беларуска-польскія карані.

— **Паспрабуй хаця б эскізна “намаляваць” сваю генеалогію.**

— Паспрабую, аднак для мяне ў гэтых сямейных паданнях існуе шмат “белых плям”. Так, напрыклад, я дакладна не ведаю, як звалі майго прапрадзеду па бацьку, і чый радавод ён працягваў. Хутчэй за ўсё, старэйшага стрыечнага брата Зігмунда Мінейкі — Герарда Іосіфавіча Мінейкі. У яго было пяць дзяцей. Магчыма, адзін з іх — мой дзед Адольф Герардавіч.

— **Чаму такая невыразнасць? Гаворка ж ідзе не пра аддаленае сваяцтва. Твой бацька, Андрэй Адольфавіч, безумоўна, ведаў аб сваіх бліжэйшых продках?**

— Тут справа ў іншым. Мой бацька — з Ашмяншчыны, як і ўсе Мінейкі. З сакавіка 1917 года быў членам бальшавіцкай партыі. У час кастрычніцкіх падзей працаваў у Смольным, выконваючы непасрэдныя даручэнні Дзяржынскага. Да слова, ён доўга захоўваў у сябе рэліквію — памятны падарунак ад “жалезнага Фелікса”.

— **А кім ён быў у Смольным?**

— Супрацоўнікам аддзела дажнясення петраградскага Рэвваенсавета. Удзельнічаў у Грамадзянскай вайне, быў камісарам, ваяваў з белапалякамі. У 20-я гады — на гаспадарчай працы ў Гомелі і Койданаве. Потым — на партыйнай рабоце ў Гатчыне. Зразумела, тата хаваў сваю “шляхецкую” радаслоўную, як і многія іншыя. Але гэта не ўратавала яго ад рэпрэсій. На пачатку 1938 года ён быў выключаны з партыі і арыштаваны як “вораг народа”. А той самы падарунак — карычневае скуранае партманэ з надпісам “Андрэю Мінейку ад Фелікса Дзяржынскага”, які быў выкананы, як зараз памятаю, залатымі ціснёнымі літарамі, апынулася ў кішэні энкавэдыста. Бацьку асудзілі “тройкай”. Толькі ў 1957 годзе ў КДБ БССР, куды я звярнуўся, мне паведамілі, што бацька памёр у Вяткаўскай турме (спачатку яна была ў Ленінградзе)...

— **Рэабілітаваны?**

— Так, у пяцьдзясят шостым...

— **Я памятаю тваю карціну “1938 год. З майго дзяцінства”, у якой ты вельмі пераканаўча расказаў, як адбываўся арышт твайго таты: ноччу, у кватэры, на вачах родных...**

— Я, трынаццацігадовы хлопчык, быў таму сведкам...

— **Так, першая згадка пра род Мінейкаў зафіксавана...**

— Наколькі мне вядома, у Якуба Мінейку, які нарадзіўся ў 1620 годзе. У яго быў сын Лукас, ад каго пайшла наступная галіна патомкаў, самым вядомым з якіх быў Зігмунд Мінейка, сын Станіслава Ержы Мінейкі і Цэцыліі Шчановіч. Ён жа, значыць, — плямен-

Зігмунд Мінейка (сядзіць у першым шэрагу пасярэдзіне) з роднымі і сябрамі. Пачатак XX ст.

Неверагодныя прыгоды ашмянскага Монтэ-Крыста

Зігмунд Мінейка: паміж Беларуссю і Грэцыяй

Уладзімір Мінейка ў майстэрні. 1985 г.

нік Іосіфа (Юзафа) Мінейкі, майго прамога продка.

— **Вось-вось, давай зараз паспрабуем дакрануцца да жыцця тваіх прамых продкаў па лініі Юзафа Мінейкі, таму што ніхто ў Беларусі, я ўпэўнены, не ведае пра іхні лёс, у адрозненне ад таго ж вядомага на ўсю Еўропу Зігмунда Мінейкі...**

— Сын Юзафа — Герард нарадзіўся ў 1832-м, на вострым гадоў раней за Зігмунда. Скончыў 1-ю Віленскую гімназію і юрыдычны факультэт Маскоўскага ўніверсітэта. Атрымаў ступень бакалаўра права, выкладаў гісторыю і геаграфію ў Лідскім павятовым вучылішчы. А з 1856 года жыве ў Архангельску, дзе спачатку працаваў настаўнікам “російскаго законаведення” ў гімназіі, потым кіраваў губернскай статыстычным камітэтам. Ажаніўся з дзяўчынай па імені Аляксандра — дачкой Пятра Беклямішава, удзельніка марскоў экспедыцыі Ф.Белінгаўзена

і М.Лазарава ў Антарктыду. На французскай мове напісаў гісторыю вызваленчага руху ў Паўночна-Заходнім краі (здаецца, гэты рукапіс знаходзіцца ў маскоўскай Ленінскай бібліятэцы). Але яго галоўная праца — “Статыстычнае апісанне вясковага насельніцтва і яго прамысловасці ў Архангельскай губерні” (1874 г.), якая лягла ў аснову расійскай земскай статыстыкі. Словам, яго можна лічыць роданачальнікам архангельскай галіны сямейства Мінейкаў.

— **Калі ён памёр?**

— 19 жніўня 1889 года. Дарэчы, 19 жніўня 1925 года нарадзіўся я. Дык вось, ад іх шлюбу нарадзілася пяць дзяцей. Адзін з сыноў, напэўна, і быў Адольф, мой дзед. Яго стрыечная сястра Ксенія Пятроўна Мінейка (у замужжы — Гемп), выпускніца Пецярбургскага ўніверсітэта, потым стала буйным альголагам, спецыялістам па багавінні. У ленінградскую блакаду па ейных рэцэптах страў з багавіння, якое па-

паўняла недахоп любога рэчыва ў арганізме чалавека, гатавалі кашу, што ўратавала ад смерці не адну тысячу змардаваных голадам дзяцей. Дарэчы, Ксенія Пятроўна вядомая і як этнограф, краязнаўца, гісторык, аўтар многіх кніг, у тым ліку па гісторыі Беларэмор’я і паморскага мараплавання XVIII стагоддзя.

— **А зараз колькі слоў пра сябе і пра тваю сям’ю.**

— Пра тату я ўжо казаў. Яго малодшага брата звалі Юрый, да вайны ён быў цыркавым артыстам. Пра далейшыя ягоныя лёсы нічога не ведаю. Мая маці, магіляўчанка Праскоўя Іванаўна, і мой брат Алег загінулі ад голаду ў ленінградскую блакаду, пахаваны на Піскаркоўскіх могілках. Я таксама перажыў блакаду, але цудам выжыў. Мяне паспелі эвакуіраваць па “Дарозе жыцця” ў тыл. Потым я скончыў Арлоўскае танкавае вучылішча, удзельнічаў у Вялікай Айчыннай, вызваляў Украіну і Румынію, камандаваў танкам “Т-34”. Пасля

вайны вучыўся ў Мінскім мастацкім вучылішчы разам з Лёнем Шчамялёвым, Мішам Савіцкім, Віктарам Грамыкам, Жорам Паплаўскім, а потым некалькі гадоў праходзіў “стажыроўку” ў майстэрні народнага мастака Валянціна Віктаравіча Волкава. Жонка Мая — была педагог, мы ўзялі шлюб у 1953 годзе. Маю двое сыноў. Усё жыццё — на творчай рабоце. Малюю карціны, партрэты, пейзажы, націюрморты, шмат рысую алоўкам. Зладзіў некалькі персанальных выставак. Мазырскіму краязнаўчаму музею нядаўна падарыў 45 сваіх твораў. З Мазырскім Палессем у мяне звязаны самыя цёплыя ўспаміны: у гэты жыватворны, шыкоўны край я шмат гадоў выязджаў на летнія эцюды... Вось, калі ачуняю ад хваробы, ізноў туды паеду... А яшчэ я мару напісаць партрэт Зігмунда Мінейкі. Ёсць дзве цудоўныя копіі яго фатаграфій: у маладосці і ў пажылым узросце. Вось толькі папраўлюся...

Але Уладзіміру Андрэвічу гэтым разам папраўцца не ўдалося... Свой апошні прытулак ён знайшоў на мінскіх Паўночных могілках. Развіталінае слова я надрукаваў у газеце “Культура” — у № 23 за 2001 год...

...Вось ізноў ажываюць у памяці тыя, далёкія ўжо, часы. Тагачасная наша гаворка з мастаком доўжылася не адну гадзіну і нават не адзін дзень. Шмат гаварылася і асабіста пра Зігмунда Мінейку. І вось праз гады, успамінаючы тыя размовы ды аналізуючы дакументы, якія з’явіліся пасля таго ў прэсе ды інтэрнэт-прасторы, я зноў вяртаюся да вобраза гэтага чалавека, нашага выдатнага земляка, нацыянальнага героя Грэцыі і ганаровага грамадзяніна Афін, кавалера найвышэйшай Віленскай узнагароды Грэцыі — Залатога Крыжа Заслугі і вышэйшага ордэна буржуазнай Польшчы — крыжа “Virtuti Militari”, які яму ўручыў асабіста Пілсудскі. А яшчэ Зігмунд быў буйным ваенным інжынерам-фартыфікатарам, вучоным-археалагам, адным з праекціроўшчыкаў гістарычных Першых Алімпійскіх гульняў 1896 года ў Афін і выдатным журналістам-рэпарцёрам на гэтых Гульнях, мемуарыстам і нястомным вандроўнікам, у жылах якога да глыбокай старасці цякла мяцежная, утрапёная кроў, перапоўненая пранізівай настальгіяй па малой радзіме — Ашмяншчыне...

Так, ягоная радзіма — вёска Балванішкі (цяпер — Зялёны Бор) Ашмянскага павета Віленскай губерні. На жаль, сёння там практычна нічога, акрамя некалькіх старых дрэў, не засталася. А маглі б ужо даўно тут устанавіць нейкі мемарыяльны знак у гонар Зігмунда Мінейкі. Хаця, дзякаваць богу, ведаю, што ў Ашмянах адна з вуліц ужо носіць ягонае імя. Будзем лічыць, добры пачатак пакладзены...

Да таго ж, яго імя з кароткім біяграфічным нарысам было адзначана Адамам Мальдзісам у выданні “Збор помнікаў гісторыі і культуры Беларусі. Гродзенская вобласць”. З таго часу і ў Інтэрнэце, і ў прэсе, і на тэлебачанні з’явіўся шэраг матэрыялаў пра Зігмунда Станіслававіча Мінейку ды яго знакамітых нашчадкаў. І гэта вельмі радуе: такія асобы павінны працягваць духоўнае жыццё на сваёй радзіме, застаючыся ў вечнай памяці беларусаў. І тым не менш, яго асобу яшчэ вельмі і вельмі мала ведае беларуская грамадскасць. На жаль, сумна знамятае выслоў’е “Няма прарока ў сваёй айчыне” пакуль што з’яўляецца эпіграфам да многіх біяграфій нашых суайчыннікаў...

(Працяг будзе.)

Барыс КРЭПАК

3 7 ВЕРАСНЯ

а • ф • і • ш • а «К»

ДА 14 ВЕРАСНЯ

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬг. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.
- Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст.
- Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.
- Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
- Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.

Выстаўкі:

- **"Тры іконы са збораў найбуйнейшых музеяў Беларусі"** — да 9 верасня.
- **"Слуцкія паясы"** (са збору Львоўскага гістарычнага музея) — да 18 красавіка 2014 г.
- **"3 мінулага ў будучыню"** — да 30 верасня.
- **"Родам з мястэчка"**, выстаўка, прысвечаная 90-годдзю Шымона Перса і 100-годдзю Менахема Бегіна, — да 30 верасня.

Філіялы Нацыянальнага
мастацкага музея
Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ

"ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
І-Й ПАЛОВЫ XIX ст."г. Мінск, вул.
Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 327 88 78.

УВАГА!

- Пастаянныя экспазіцыі: **"Парадныя залы", "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча", "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."**.
- Выстаўка адной карціны Адама Шэмеша **"Партрэт Людвіка Кандратовіча (Уладзіслава Сыракомлі). 1854"** (са збору Літоўскага мастацкага музея).
- **"Аўтапартрэт"** Валенція Ваньковіча.

■ Выстаўка адной карціны Адама Шэмеша **"Партрэт Людвіка Кандратовіча (Уладзіслава Сыракомлі). 1854"** (са збору Літоўскага мастацкага музея).

■ **"Аўтапартрэт"** Валенція Ваньковіча.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
Ў В. РАЎБІЧЫСпарткомплекс
"Раўбічы", Мінскі раён.
Тэл.: 507 44 68.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка В. Паўленка **"Той абрус, што мама вязала"**.

МУЗЕЙ

В.К. БЯЛЫНЦАГА-БІРУЛІ
Ў Г. МАГІЛЁВЕг. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

- Экспазіцыя **"Культура 1-й пал. XIX ст."**.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬг. Мінск, вул. К.Маркса, 22.
Тэл.: 327 43 22. z

Экспазіцыі:

- **"Старажытная Беларусь"**.
- **"Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы"**.
- **"Водбіскі ваеннай славы"**.
- **"Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст."**.

Выстаўкі:

- **"У промнях веры хрысціянскай"**.
- **"Выратаваныя каштоўнасці"** (сумесна з філіялам Брэсцкага абласнога краязнаўчага музея — музеём "Выратаваныя мастацкія каштоўнасці") — да 15 верасня.
- **"Скарбы Беларусі"**.
- **"Камунальная кватэра"**.

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП

г. Мінск, пр-т
Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

- Выстаўка **"Палескае мястэчка: Моталь"** (фотаздымкі першага мотальскага фатографу Аляксея Мінюка, а таксама "Рэчы з мястэчак" з прыватных збораў Ірыны Кахановіч).

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ
МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК
"НЯСВІЖ"г. Нясвіж, вул. Ленінская,
19. Тэл.: (8-01770) 5 51 81,
5 31 96, 2 06 02

- **"Палацавы ансамбль"**: Выстаўка гадзіннікаў **"Падарожжа ў часе"** (унікальныя калекцыі хранометраў XVIII — XX стст. — ад камінных да наручных з Музея гадзіннікаў (Клайпеда) і калекцыі Гомельскага палацава-паркавага ансамбля) — да 25 верасня.

г. Нясвіж, вул. Ленінская,
19. Тэл.: (8-01770) 5 51 81,
5 31 96, 2 06 02

- **"Палацавы ансамбль"**: Выстаўка гадзіннікаў **"Падарожжа ў часе"** (унікальныя калекцыі хранометраў XVIII — XX стст. — ад камінных да наручных з Музея гадзіннікаў (Клайпеда) і калекцыі Гомельскага палацава-паркавага ансамбля) — да 25 верасня.

■ **"Палацавы ансамбль"**: Выстаўка гадзіннікаў **"Падарожжа ў часе"** (унікальныя калекцыі хранометраў XVIII — XX стст. — ад камінных да наручных з Музея гадзіннікаў (Клайпеда) і калекцыі Гомельскага палацава-паркавага ансамбля) — да 25 верасня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС
"МІР"г.п. Мір, Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91,
(8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка **"Мір стары — Мір новы"**.
- Выстаўка **"Наваградскі край вачыма Канута Русецкага. 3 альбома 1844 — 1846 гг."** — да 30 верасня.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка **"Мір стары — Мір новы"**.

■ Выстаўка **"Наваградскі край вачыма Канута Русецкага. 3 альбома 1844 — 1846 гг."** — да 30 верасня.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка **"Мір стары — Мір новы"**.

■ Выстаўка **"Наваградскі край вачыма Канута Русецкага. 3 альбома 1844 — 1846 гг."** — да 30 верасня.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка **"Мір стары — Мір новы"**.

■ Выстаўка **"Наваградскі край вачыма Канута Русецкага. 3 альбома 1844 — 1846 гг."** — да 30 верасня.

- Выстаўка аўтарскіх лялек **"Малая гасцеўня"** — да 31 верасня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСАг. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

- **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
- Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"** для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.
- Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.

Выстаўкі:

- Музейна-педагагічны праект для дзяцей дашкольнага і малодшага школьнага ўзросту **"Крочым у школу разам з Коласам"** (заяўкі прымаюцца па телефоне: +375 (17) 284-17-02.
- Выстаўка "Вучні Якуба Коласа" з фондаў музея, прымеркаваная да Дня ведаў.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫг. Мінск,
вул. Янкi Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

- Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце.
- Цыкл музейна-педагагічных заняткаў

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫг. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

Выстаўкі:

- **"Партызанскі лагер"**.
- Мастацкая выстаўка **"Мінск — ведаць, памятаць, ганарыцца"** (да Дня горада Мінска).

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬг. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.
Цэнтральная частка
палаца

Выстаўкі:

- Творы **Нікаса Сафронава** — да 8 верасня.

- Работы Марыі Быкавай **"Цені палацавай эпохі"** — да 13 верасня.
- Старажытнарускае шыццё XV — XVIII стст. са збораў Разанскага гісторыка-архітэктурнага музея-запаведніка **"Жывапіс іголкай"** — да 6 кастрычніка.

- Мастацкія творы Анжалікі Шабалтас **"Востраў белых птушак"** — да 22 верасня.
- Жывапіс У.Кожуха і скульптура С.Бандарэнкі **"Чыстае, светлае, роднае"** — да 8 верасня.

- Экспазіцыя: **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).

- Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце.
- Цыкл музейна-педагагічных заняткаў

Экспазіцыя:

"Уладальнікі
Гомельскага маёнтка Ру-
мянцавы і Паскевічы".

Выстаўкі:

- **"Радкі, імёны, лёсы"** (выстаўка літаратуры к. XIX — пач. XX стст. са збору князёў Паскевічаў).

- **"Класікі беларускага мастацтва"** (выставачна-адукацыйны праект).

Паўночнае крыло палаца
Экспазіцыя:

- **"Свет звяроў Гомельшчыны"**.

Выстаўкі:

- Куток жывых экзатычных рэптылій.
- **Зімовы сад** Свет субтрапічных раслін і жывёл.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫ
ГОРАДА ГОМЕЛЯг. Гомель, вул. Пушкіна, 32.
Тэл.: (8-0232) 74-28-23.

Экспазіцыі:

- Інтэр'еры гарадскога асабняка к. XIX — пач. XX стст.
- Прагулкі па старым Гомелі.
- Гісторыя Гомеля ад старажытнасці да пачатку XX ст.

Выстаўкі:

- Фотаапараты і фотатэхніка XX ст. (каля 100 адзінак, перадазеныя у дар Музею гісторыі г. Гомеля Леанідам Пінскім).

ГРОДЗЕНСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫ РЭЛІГІг. Гродна, вул. Замкавая, 16.
Тэл.: (8-0152) 74 25 13.

Экспазіцыі:

- **"Рэлігія і культура ў Беларусі"** (ад старажытных часоў да XXI ст. — архаічныя вераванні, хрысціянскія канфесіі, іслам, іудаізм).
- **"Эпоха. Час. Будынак"**

Экспазіцыі:

- **"Рэлігія і культура ў Беларусі"** (ад старажытных часоў да XXI ст. — архаічныя вераванні, хрысціянскія канфесіі, іслам, іудаізм).
- **"Эпоха. Час. Будынак"**

ТЭАТР

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ ТЭАТР
ОПЕРЫ І БАЛЕТА
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬг. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

- **8, 9 верасня — "Турандот"** Дж.Пучыні.

- **10 — "Жызэль, або Вілісы"** А.Адана.
- **11 — "Яўгеній Анегін"** П.Чайкоўскага.

- **12 — "Мастацтва спакушэння"** (Камерная зала імя Л.П. Александровскай).
- **12, 13 — "Анюта"** В.Гаўрыліна.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
"РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР
БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІ"г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс: 334 60 08.

- **5 верасня — "Адвечная песня"** паводле Янкi Купалы.
- **6, 7 — "Тры Жызэлі"** А.Курэйчыка.

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс: 334 60 08.

- **5 верасня — "Адвечная песня"** паводле Янкi Купалы.
- **6, 7 — "Тры Жызэлі"** А.Курэйчыка.

- **8, 9 верасня — "Турандот"** Дж.Пучыні.
- **10 — "Жызэль, або Вілісы"** А.Адана.
- **11 — "Яўгеній Анегін"** П.Чайкоўскага.
- **12 — "Мастацтва спакушэння"** (Камерная зала імя Л.П. Александровскай).
- **12, 13 — "Анюта"** В.Гаўрыліна.

- **10 — "Жызэль, або Вілісы"** А.Адана.
- **11 — "Яўгеній Анегін"** П.Чайкоўскага.
- **12 — "Мастацтва спакушэння"** (Камерная зала імя Л.П. Александровскай).
- **12, 13 — "Анюта"** В.Гаўрыліна.

- **10 — "Жызэль, або Вілісы"** А.Адана.
- **11 — "Яўгеній Анегін"** П.Чайкоўскага.
- **12 — "Мастацтва спакушэння"** (Камерная зала імя Л.П. Александровскай).
- **12, 13 — "Анюта"** В.Гаўрыліна.

- **10 — "Жызэль, або Вілісы"** А.Адана.
- **11 — "Яўгеній Анегін"** П.Чайкоўскага.
- **12 — "Мастацтва спакушэння"** (Камерная зала імя Л.П. Александровскай).
- **12, 13 — "Анюта"** В.Гаўрыліна.

- **10 — "Жызэль, або Вілісы"** А.Адана.
- **11 — "Яўгеній Анегін"** П.Чайкоўскага.
- **12 — "Мастацтва спакушэння"** (Камерная зала імя Л.П. Александровскай).
- **12, 13 — "Анюта"** В.Гаўрыліна.

- **10 — "Жызэль, або Вілісы"** А.Адана.
- **11 — "Яўгеній Анегін"** П.Чайкоўскага.
- **12 — "Мастацтва спакушэння"** (Камерная зала імя Л.П. Александровскай).
- **12, 13 — "Анюта"** В.Гаўрыліна.

- **10 — "Жызэль, або Вілісы"** А.Адана.
- **11 — "Яўгеній Анегін"** П.Чайкоўскага.
- **12 — "Мастацтва спакушэння"** (Камерная зала імя Л.П. Александровскай).
- **12, 13 — "Анюта"** В.Гаўрыліна.

- **10 — "Жызэль, або Вілісы"** А.Адана.
- **11 — "Яўгеній Анегін"** П.Чайкоўскага.
- **12 — "Мастацтва спакушэння"** (Камерная зала імя Л.П. Александровскай).
- **12, 13 — "Анюта"** В.Гаўрыліна.

- **10 — "Жызэль, або Вілісы"** А.Адана.
- **11 — "Яўгеній Анегін"** П.Чайкоўскага.
- **12 — "Мастацтва спакушэння"** (Камерная зала імя Л.П. Александровскай).
- **12, 13 — "Анюта"** В.Гаўрыліна.

- **10 — "Жызэль, або Вілісы"** А.Адана.
- **11 — "Яўгеній Анегін"** П.Чайкоўскага.
- **12 — "Мастацтва спакушэння"** (Камерная зала імя Л.П. Александровскай).
- **12, 13 — "Анюта"** В.Гаўрыліна.

(гісторыя палаца, у якім размешчаны музей, сямейныя традыцыі і каштоўнасці XIX — пач. XX стст.).

Выстаўка:

- **"Святныі Бацькаўшчыны"** (храмы Беларусі на старых паштоўках).
- **"Дрэва добрае"** (да 1025-годдзя Хрышчэння Русі).

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫг. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
- Выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
- Выстаўка **"Скрозь агонь баёў"**.
- На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.
- **"Музей крыміналістыкі"**.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-
МАСТАЦКІ МУЗЕЙг. Ліда, вул. Перамогі,
37а. Тэл.: (8-0154) 53 22 44.

- Экспазіцыя **"Прырода Лідчыны"**.

Выстаўкі:

- **"Вядзём пачатак свой ад Гедыміна..."**.
- **"Прадметы побыту к. XIX — пач. XX стст."**.
- Выстаўка адной карціны **"Партызаны"**.
- **"Прывітанне, ранейшая Ліда!"**.
- **"Музейна-вобразная зала"**

Галерэя
ПАЛАЦ МАСТАЦТВАг. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.

Галерэя

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.

- Юбілейная выстаўка **"Віталь Цвірка. 100..."** — да 18 верасня.
- Выстаўка Творчай секцыі "Верасень" Беларускага саюза мастакоў — да 18 верасня.

Галерэя
"УНІВЕРСИТЭТ КУЛЬТУРЫ"